

Directa

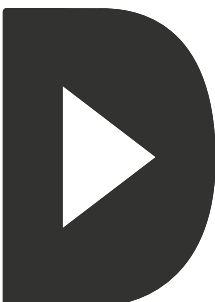
periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 552 del 5/9 al 18/9 de 2022 2,5 €

Mireu amunt, us vigilen

La implementació del dron com a eina de videovigilància amenaça drets fonamentals i des de 2021 es fa sense cap control judicial a Catalunya

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Maties Lorente i Eloi Latorre
Miralls
Gemma Garcia i Giuseppe Savino | miralls@directa.cat
Impressions
Laia Alsina i Albert Alexandre | opinio@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Tere Alberó | cruilla@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
Indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Maria Conill i Patricia Cornellana | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Maties Lorente i Eloi Latorre | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
David Bou, Gemma Garcia i Jesús Rodríguez
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuels@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Comunicació
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Difusió
Anna Celma | xarxes@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

MITJANS COL·LABORADORS:
El Setembre, La Rella, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberanía Alimentaria i AraiInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Victor Serri i Pau Fabregat

FE D'ERRADES: Susana Borràs-Pentinat, professora agregada de Dret Internacional i Relacions Internacionals de la Universitat Rovira i Virgili i membre experta de la plataforma Harmonia amb la Natura (ONU) és coautora de l'article "Protegir els drets de la natura per a la defensa de la vida", publicat al número 551, juntament amb Joan Manel del Llano; per error vam ometre el seu nom en la publicació original.

La DIRECTA enguany hem rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del nostre pressupost.

SUMARI

A FONS

4-11

Drons al servei policial
Es dispara la vigilància per l'aire d'actes i protestes amb dispositius de control remot en el cos de Mossos d'Esquadra, que des de fa uns mesos la practica sense informació prèvia a l'autoritat judicial. Actualment, es fabriquen aparells de vol no tripulats que permeten electrocutar o llançar gas lacrimogen. Per Jesús Rodríguez.

MIRALLS

12-15

Martí Domínguez, biòleg i escriptor
Lluís Pascual conversa amb aquest periodista i divulgador científic valencià, autor de novel·les com *l'Esperit del Temps* (Edicions Proa, 2019), sobre la intersecció entre ciència empírica i humanitats. Fotografies de Jaume Ferrando.

IMPRESSIONS

16-18

La trampa del bilingüisme
Un article del lingüista David Valls il·lustrat Olga Mollà.

Educació suspèn en diversitat
Per Marta Cruz i Cristina Agut, del Grup d'Ajuda Mútua Inclusiva de Catalunya. Il·lustració: Marina Labella.

CRUÏLLA

19-21

Autogestió en joc
Guille Larios repassa iniciatives que plantegen la pràctica de l'esport de forma autoorganitzada i horitzontal, oberta a la diversitat de cossos i gènere i allunyada dels paràmetres de competitivitat capitalista. Fotos de Pol Ruíz i Pepa Vives.

RODA EL MÓN

22-26

L'autocràcia s'imposa a Tunísia
El país ha estrenat una nova Constitució feta a la mida del seu president. Per Ricard González.

EUA, croada antiavortista
Cinquanta anys de lluita republicana acaben en la retllada dels drets de les dones. Per Paula Quílez.

Canvi de postura turca a Síria
Erdogan busca ara un acostament al règim sirí. Per Michele Giorgio.

EXPRESSIONS

27-31

Museus que fan comunitat
Els ecomuseus han esdevingut eines per dinamitzar territoris per mitjà del patrimoni material i immaterial. Per Andreu Ausàs.

Celebrar la teva mort
Un relat de Bea Ramos il·lustrat per Marga Farrús.

Ressenyes
Per Ferran Riera, Àlex Romaguera i Sergio D'Asensio.

INDIRECTA

32

Entrevista a Maria Paz Aedo
Jordi Campabadal Graus conversa amb aquesta sociòloga xilena experta en ecofeminisme i ecologia política, coneixements que posa al servei de les comunitats i pobles en resistència. Fotografia de Jaume Ferrando.

Comunitat Directacoop

Set anys fent DIRECTA al País Valencià

Irene Molina

Fa set anys que un grup de companyes van decidir treballar de valent per aconseguir que la societat deixara de patir el silenci, la manipulació, l'obstrucció i la desinformació que es donava al País Valencià. Es va gestar un nucli de treball que servira per a descobrir i aprofundir en els diferents batecs de confrontacions i resiliències. Aquesta tardor complim set anys construint DIRECTA al País Valencià, que vol dir continuar construint DIRECTA als Països Catalans, un mitjà assembleari, cooperatiu i autogestionat, i una veritable ferramenta i altaveu de les lluites populars.

A hores d'ara, en aquest marc de multicrisi sistèmica, fer periodisme transformador, d'investigació i independent al País Valencià cobra molta importància. Dibuixem la DIRECTA com mitjà de comunicació referent per a col·lectius en defensa de l'habitatge i antiracistes, assemblees feministes i anti-feixistes, entitats en defensa del territori, de la memòria històrica o la cultura popular. La DIRECTA, com a part de la comunitat que treballa per la transformació social a casa nostra, amb la responsabilitat social de posar llums i taquígrafs contra abusos, impunitats i corrupcions. La DIRECTA, com amplificador de tota forma de resistència, construcció social i contra tota autoritat.

Encetem l'entretemps celebrant set anys de continguts de qualitat i debat des del País Valencià, que en els últims anys s'ha convertit en motor imprescindible del nostre nord. És per això que us esperem el dissabte 24 de setembre, des del matí, a la plaça del barri de Benimaclet (València) junt amb les companyes de la llibreria associativa La Repartidora, amb una xerrada sobre el decreixement i l'actual crisi climàtica i capitalista. A partir del migdia, ens desplaçarem al CSOA l'Horta, que és casa de totes (si és que hi ha cases d'algu) on compartirem un dinar popular seguit d'una sobretaula amb un trivial sobre periodisme i mitjans de comunicació. Continuarem amb la festa fent un taller de danses populars i tindrem un final gaudidor amb punxadiscos.

Celebrem tota la feina feta i tot el que està per venir, i tornar a la comunitat allò que d'ella ix. És el moment de fer més gran la DIRECTA al sud dels Països Catalans, mantenint la nostra autonomia, sense respondre a interessos de cap empresa, partit ni institució. És el moment de sumar-te a la Comunitat DIRECTA al País Valencià. Busca la forma de donar suport en funció del teu temps i motivacions. Col·labora-hi fent fotos, il·lustracions, vídeos o redacta, proposa temes de les teues comarques, barris o pobles, fes una donació, subscriu-t'hi o forma part del nucli de treball valencià. Fem possible entre totes un periodisme únic i crític. Entre totes, la DIRECTA. Fes-la teua, ací i aixina.

ACÍ
AIXINA

DRONS, CÀMERES I ACCIÓ POLICIA SENSE CONTROL

Un dron amb
càmera digital
/ DMITRY KALINOVSKY

RES AL OL

L'ús de dispositius de videovigilància ubicats a drons, helicòpters i furgonetes dels Mossos d'Esquadra es dispara i, per primera vegada, es fa sense autorització prèvia ni comunicació a l'autoritat judicial

Jesús Rodríguez

“**E**l vam veure amb els nostres propis ulls, vam poder gravar-lo i en vam publicar les imatges a Twitter. Pensem que el fan servir en casos com els desallotjaments polítics”, explica Maria, membre del Casal Popular Lina Òdena de l'Eixample de Barcelona, que ara fa un any afrontava una amenaça de desallotjament. La dona fa referència al 15 de juliol de 2021, quan a peu de carrer es va desplegar un dispositiu de furgonetes de la Brigada Mòbil dels Mossos d'Esquadra i des de l'aire un dron vigilava les veïnes del barri que protestaven. La presència de l'objecte volador no tripulat a la vertical del carrer Comte d'Urgell de Barcelona és una de les primeres de les quals n'ha quedat constància documental, però la llista des d'aleshores és llarga.

Dos mesos més tard, el 24 de setembre, centenars d'independentistes que s'aplegaven a les proximitats del consolat d'Itàlia a Barcelona -a la confluència de l'avinguda Diagonal i el carrer d'Aribau- per protestar per la detenció de l'expresident Carles Puigdemont a l'illa de Sardenya van comprovar com un aparell similar sobrevolava els seus caps. El vespre d'aquell dia, l'escena es va repetir sobre la plaça de Sant Jaume, això sí, amb menor discreció -s'havia fet de nit- a conseqüència d'una llum vermella intermitent que delatava la posició del silenciós aparell. Més recentment, el 6 d'abril de 2022, el veïnat del barri Gòtic de Barcelona detectava de nou la presència d'un dron, en aquesta ocasió durant el desallotjament de Casa Àfrica, un immoble on vivien una trentena de persones procedents de països centreafricans. “Ens va sorprendre perquè era la primera vegada que vèiem un dispositiu amb drons que, fins i tot, van arribar abans que les furgonetes. Ens agradaria saber quant costa aquesta tecnologia, quants recursos destina el Departament d'Interior a reprimir les entitats que lluitem pel dret a l'habitatge. És patètic i ridícul”, assenyala amb vehemència Martí Cusó, activista de Resistim al Gòtic.

En tots tres casos es tractava d'un dispositiu DJI Mavic Dual -valorat en 6.000 euros i equipat amb una càmera amb canal visible i d'infrarojos-, un de la desena d'enginyers de fabricació xinesa adquirits recentment per la Comissaria General de Recursos Operatius dels Mossos d'Esquadra. En aquest 2022, però, han estat nombrosos els testimonis que han relatat la presència de drons en el marc d'altres desallotjaments, manifestacions o, fins i tot, durant actes polítics o culturals. El 6 de maig, l'escriptor i periodista Miquel Ramos presentava el llibre *Antifascistas* (Capitán Swing, 2022) al pati de Casa de la Muntanya, a Barcelona. “Vint minuts després d'iniciar-se la xerrada va passar

un dron sobrevolant el pati, al cap d'uns minuts va tornar i va marxar de nou, i poc després es va situar al damunt, però agafant angle per enfocar amb la càmera els assistents a la xerrada”, relata un dels testimonis que aquella tarda va assistir a la presentació. “Amb certa preocupació, el vam seguir a peu de carrer i vam veure com captava imatges de l'edifici dels Blokes Fantasma [a l'avinguda del Coll del Portell]. Semblava un dron potent, no vam veure ningú comandar-lo des de la zona i, per tant, vam concloure que ho feien des de prou distància, tot apuntava al fet que era policial”, detalla el testimoni. En aquest cas no s'ha pogut confirmar que darrere de l'aparell s'hi trobessin els Mossos d'Esquadra, però cal recordar que l'any 2013 aquest mateix cos policial va instal·lar una càmera de videovigilància -camuflada a l'interior d'una xemeneia- que enregistrava i enviava imatges en temps real durant les 24 hores del dia d'un plànol fixe de la porta d'accés a aquest degà centre social okupat, amb l'objectiu d'identificar tothom que hi entrava o sortia.

La policia catalana assegura que es fa un ús limitat i proporcional d'aquests aparells voladors amb capacitat d'enregistrament

Els portaveus de la policia catalana, però, asseguren que es fa un ús limitat i proporcional d'aquests aparells voladors. “Els drons estan monitorats, fiscalitzats i tutoritzats per la Comissió de videovigilància, que en fa un seguiment i ens diu què podem i què no podem fer”, va manifestar en compareixença de premsa el sotsinspector Avel·lí García Sala, coordinador de Mitjans Aeris dels Mossos d'Esquadra i responsable del procés de selecció dels catorze agents que actualment formen la Unitat de Vehicles Aeris No Tripulats (UDRON). Des d'un inici, la policia catalana ha volgut emfasitzar el control judicial de l'ús d'aquests aparells i el fet que són una eina útil contra el »

» crim organitzat, el tràfic d'estupefaents i els sinistres a la carretera i a la muntanya. Les estadístiques del desplegament en el darrer any revelen, però, que un dels principals objectius d'intervenció dels drons són les mobilitzacions ciutadanes. A més, des de juny de 2021 i escudant-se en una nova llei orgànica espanyola que regula el tractament de les dades captades pels cossos policials, l'ús de drons es fa sense el control judicial que fins aleshores s'havia garantit per mitjà de la supervisió de la Comissió de Control de Dispositius de Videovigilància de Catalunya (CCDVC), a la que feia referència el sotsinspector García Sala.

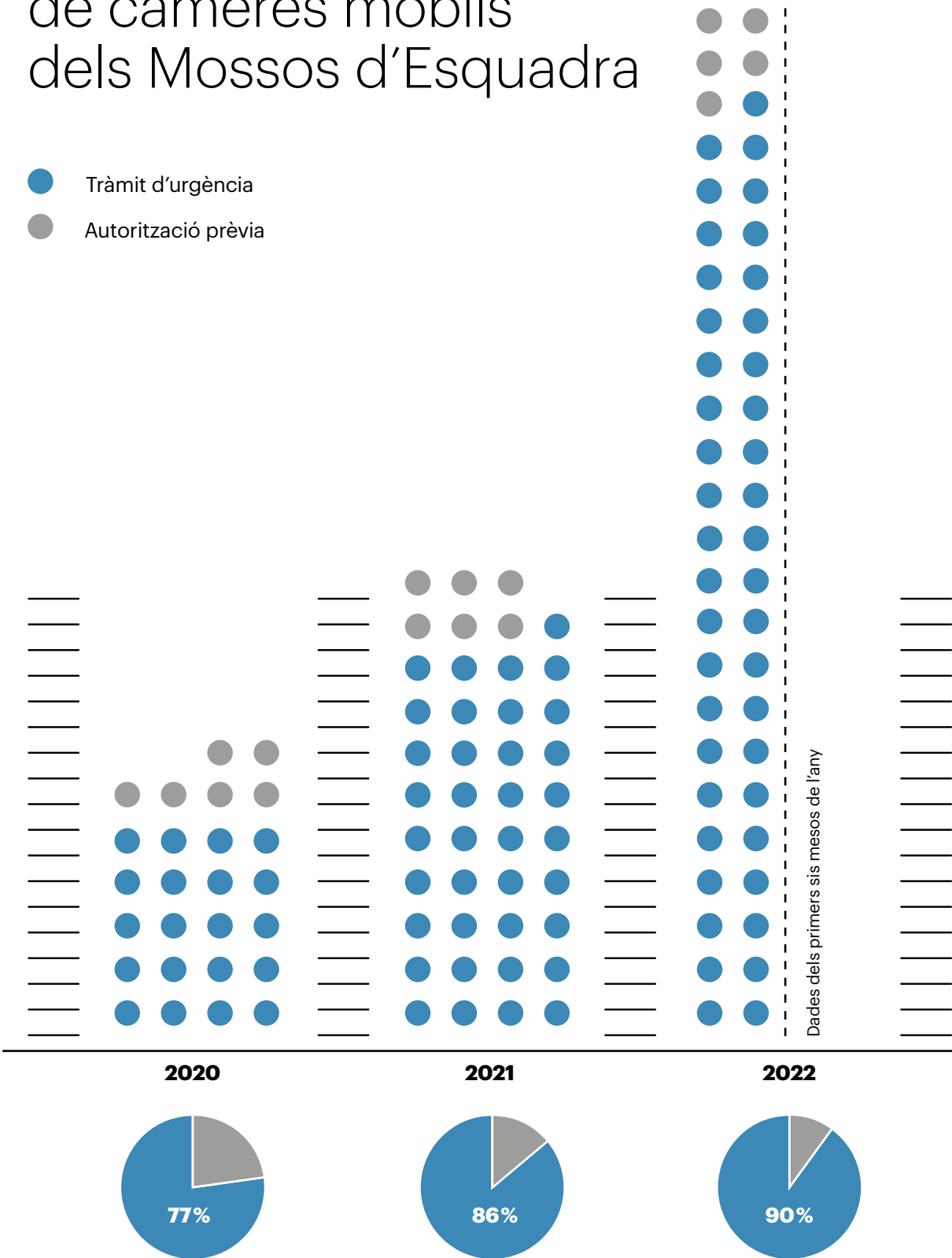
El TSJC perd el control
En aquest sentit, i malgrat que el conseller d'Interior, Joan Ignasi Elena (ERC), va assegurar el 21 de desembre de 2021 en una resposta parlamentària a preguntes de la CUP que “de manera ordinària no es grava cap mobilització ni acte al carrer, tret que hi hagi aldarulls o sigui requerit pel cap del dispositiu pertinent” i que sempre es fa amb “la pertinent comunicació a la Comissió de Videovigilància”, la DIRECTA ha pogut confirmar -després de sol·licitar-ho per mitjà del procediment d'accés de la informació pública- que arran de l'entrada en vigor el 26 de maig de 2021 de la llei

Les estadístiques del darrer any revelen que un dels principals objectius d'intervenció dels drons són les mobilitzacions ciutadanes

orgànica 7/2021 “de protecció de dades personals tractades per a fins de prevenció, detecció, investigació i enjudiciament d'infraccions penals i d'execució de sancions penals” el Departament d'Interior “no considera competent la Comissió de Control dels Dispositius de Videovigilància de Catalunya (CCDVC) per informar sobre l'ús de càmeres mòbils”, una categoria en la qual s'inclouen les càmeres dels drons, les dels helicòpters de la policia catalana i les que duen les furgonetes E-700 i E-810 de la Brigada Mòbil. Per a totes elles, des de fa més d'un any no se sol·licita cap autorització prèvia a la CCDVC -presidida per un magistrat del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC)- abans de desplegar un dispositiu, i ni tan sols se li comunica amb posterioritat. L'article 17.1 d'aquesta nova llei estatal diu textualment que, en el cas dels cossos policials de les comunitats autònomes, “seran els seus òrgans corresponents els que autoritzaran aquest tipus d'actuacions”. D'acord amb la interpretació que el govern català ha fet d'aquest redactat de la llei, s'ha retirat la competència fiscalitzadora a la CCDVC, atorgant-la ara en exclusivitat al mateix executiu.

Sol·licituds d'autorització i comunicacions d'ús de càmeres mòbils dels Mossos d'Esquadra

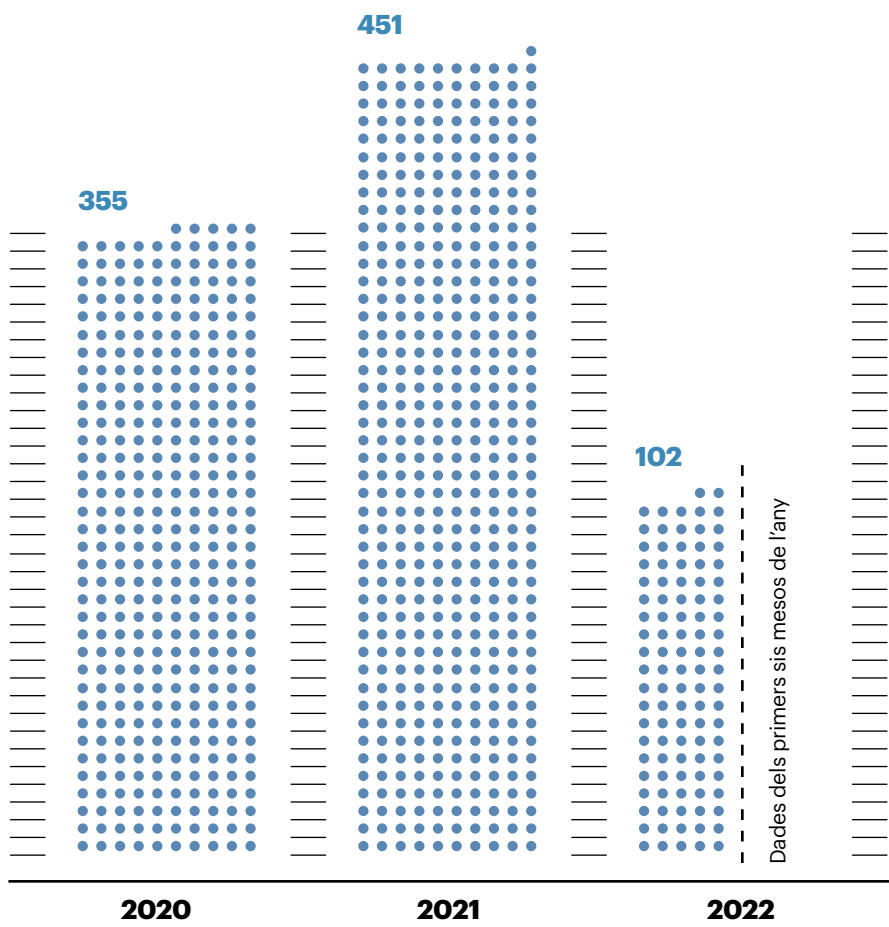
- Tràmit d'urgència
- Autorització prèvia

Des de l'any 1999, la CCDVC era l'òrgan competent a Catalunya per controlar els dispositius de videovigilància mòbils desplegats pels cossos policials, perquè s'entenia que la captació d'imatges podia ser susceptible de vulnerar drets fonamentals. Per això, la decisió la supervisava en últim terme un representant del poder judicial amb “la finalitat de vetllar perquè es garanteixi el dret a la privacitat, intimitat i a la pròpia imatge dels ciutadans que poden resultar afectats per aquests dispositius de control”. Ara, en última instància, hi haurà la Direcció General d'Administració de la Seguretat,

un òrgan que penja del poder polític i no del judicial, tal com ha confirmat a la DIRECTA el responsable de l'àrea de Comunicacions i Manifestacions del Departament d'Interior. Sorprenentment, però, al web oficial de la CCDVC hi continua figurant com a competència pròpia “dictaminar sobre l'ús fet pels cossos i forces de seguretat de càmeres mòbils”. El TSJC també ha deixat de supervisar l'ús de les nombroses càmeres que els comandaments i agents duen adherides als uniformes, que reben la consideració d'aparells mòbils i que l'any 2021 es van fer servir en 451 ocasions. Es manté la for-

Comunicació d'ús de càmeres personals fixades a l'uniforme dels agents

FONT:
Departament
d'Interior de la
Generalitat de
Catalunya

Imatges que apareixen o desapareixen

J. R.

La llei orgànica aprovada el 26 de maig de 2021 que regula l'ús de les imatges i àudios enregistrats pels cossos policials estableix que s'hauran de destruir en el termini màxim de tres mesos des de la seva captació, amb l'excepció d'aquelles que "estiguin relacionades amb infraccions penals o administratives greus o molt greus en matèria de seguretat pública, subjectes a una investigació policial en curs o amb un procediment judicial o administratiu obert". El redactat del text legal, on es fa servir l'expressió "estiguin relacionades" deixa la porta oberta a la interpretació que en faci el funcionariat policials. Una lectura expansiva de la llei permetria l'emmagatzematge de totes les imatges captades durant una manifestació pel sol fet que una de les persones assistents hagués estat sancionada per la via administrativa. De fet, les advocades que porten la defensa de manifestants sovint es troben amb criteris dispars dels Mossos d'Esquadra a l'hora de salvaguardar imatges determinants com a proves incriminatòries o, al contrari, exculpatòries. "En molts casos de detencions en calent per part d'unitats d'ordre públic no s'analitzen les imatges, segurament perquè així només amb la paraula del policia fan una mica el que volen i sustenten l'acusació", apunta l'advocat gironí Benet Salellas. "En una suposada agressió contra policies davant d'una comissaria de Girona durant les protestes postsentència no van ni aportar les

imatges de les càmeres de la mateixa comissaria, l'Audiència de Girona ho va tenir en compte com a argument per absoldre", recorda el lletrat. "Les imatges de l'helicòpter les han aportat en diferents casos de manifestants acusats per desordres o atemptat durant una vaga general, per exemple. Per contra, no he vist mai que les aportin d'ofici en cap procediment relacionat amb l'ús de la força dels agents", rebla l'advocada Anaïs Franquesa, del centre Iridia per la defensa dels drets humans. Des d'Alerta Solidària, l'advocat Edu Cáliz recorda que els Mossos d'Esquadra van presentar "gran quantitat d'imatges inculpatòries enregistrades pel mateix cos" en el cas de la manifestació del 30 de març de 2019 contra un míting de Vox a la plaça d'Espanya de Barcelona. Per contra, en alguns casos de manifestants detinguts aquella tardor a la plaça d'Urquinaona, denuncia que "no es van aportar imatges que haurien estat exculpatòries". En el mateix sentit s'expressa l'advocat Xavier Monge, qui recorda com el president del tribunal que va jutjar i absoldre l'independentista Adrià Catusús [per qui la Fiscalia demanava vuit anys de presó per la protesta Holi amb pols de colors contra el sindicat Jusapol el setembre de 2018] va retreure a una mossos d'esquadra que no s'aportessin imatges que incriminessin el manifestant. "Sabem de casos on s'han gravat imatges i aquestes mai apareixen, de segur perquè contradiuen el testimoni dels policies que es fa servir com a prova única de l'acusació", conclou Monge. ●

malitat, això sí, de comunicar-ho amb posterioritat a la Direcció General d'Administració de la Seguretat. Tanmateix, en menys d'un 10 % dels casos es demana una autorització prèvia a aquest òrgan, justificant-ho sempre pel fet que es tracta de dispositius d'urgència.

L'ús de càmeres es duplica el 2022

Segons dades oficials facilitades per Interior, en el seu primer semestre d'existència -del 27 de juny al 21 de desembre de 2021- la UDRON dels Mossos d'Esquadra es va desplegar en 31 ocasions.

Des de juny de 2021, l'ús de drons es fa sense el control judicial que havia garantit la Comissió de Control de Dispositius de Videovigilància

D'aquestes, en computen dues com a manifestacions -les de l'11 de setembre i el 12 d'octubre- i dotze en la categoria de "seguretat ciutadana", un calaix de sastre on s'encabeixen des de les protestes per la detenció de Puigdemont fins a diversos operatius de desallotjament de casals o d'habitatges. Si ampliem el ventall a la totalitat de dispositius de videovigilància instal·lats en vehicles dels Mossos d'Esquadra -que inclouen càmeres a furgonetes i helicòpters-, segons les dades oficials que consten al registre de la Direcció General d'Administració de la Seguretat, l'any 2020 només en consten ➤

El dron dels Mossos d'Esquadra enlairat el 12 d'octubre / JORDI BORRÀS

» sis amb autorització prèvia i vint pel tràmit d'urgència. Durant l'any 2021, es van formalitzar al conjunt de Catalunya 43 sol·licituds d'autorització o comunicacions d'ús de càmeres mòbils: sis amb autorització prèvia i 37 pel tràmit d'urgència. En el primer semestre de 2022, l'estadística es dispara i s'arriba als 43 usos d'urgència i només cinc amb autorització prèvia.

Les especificitats tècniques dels sistemes de captació d'imatge i so incorporades als drons adquirits pel govern català permeten l'enregistrament a distància. Això es pot fer tant des de la furgoneta E-700 de la Brigada Mòbil -que funciona a la pràctica com un petit cervell d'anàlisi de dades operatives d'un dispositiu d'ordre públic- com des del Centre de Coordinació Policial (CECOR), ubicat generalment a la seu d'Interior del passeig de Sant Joan de Barcelona, i en casos excepcionals a la Prefectura de la Guàrdia Urbana de la capital catalana, ubicada al carrer de Lleida. Segons va assegurar el conseller Elena en seu parlamentària, els drons “no van enregistrar imatges” ni de l'11 de setembre ni del 12 d'octubre de 2021 i, segons ell, “únicament es van retransmetre al CECOR”. El que no va dir Elena és que el CECOR, per protocol, enregistra tot el que passa per les seves pantalles en el marc de qualsevol dispositiu d'ordre públic. Des de la tardor de 2017, a la sala del CECOR també hi són presents i amb capacitat de decisió els màxims comandaments de la Policia Nacional espanyola i de la Guàrdia Civil a Catalunya. En el marc de les protestes contra la sentència del Procés, des d'aquella sala es va dirigir de manera col·legiada el desplegament de les unitats d'ordre públic, es van rubricar les ordres de carregar i l'autorització d'ús de bales de goma, projectils de foam o gasos lacrimògens.

Reconèixer cares i cossos de manifestants

Amb el material audiovisual provinent dels drons, dels helicòpters o de les càmeres a peu de carrer, els Mossos d'Esquadra poden fer tota classe de comprovacions durant un període màxim de tres mesos, que és quan la llei 7/2021 estipula que s'ha de destruir “si no té relació amb cap procediment penal o administratiu que s'estigui instruint”. És al llarg d'aquests noranta dies que els investigadors policials tenen la potestat de rastrejar les imatges amb programari d'intel·ligència artificial, amb la finalitat d'identificar persones a través dels seus trets facials o de la seva morfologia corporal.

Cúpula antidrons a la ciutat de Barcelona

Els cossos policials tenen el monopoli de l'ús dels drons a les zones urbanes. En el cas de la ciutat de Barcelona, els Mossos d'Esquadra han desplegat el sistema Kuppel de detecció d'aparells no tripulats. Una sèrie d'antenes ubicades estratègicament dibuixen una cúpula de seguretat sobre

l'entramat urbà per detectar qualsevol dron no autoritzat. Quan el localitzen, poden determinar el punt d'enlairament i aterratge, identificar el seu propietari i sancionar-lo amb multes que oscil·len dels 600 als 225.000 euros, en funció de si consideren que han posat en perill vianants o el vol altres aeronaus.

El TSJC també ha deixat de supervisar l'ús de les càmeres que els comandaments i agents duen adherides als uniformes

El Departament d'Interior sempre ha negat oficialment que faci ús de la intel·ligència artificial en l'àmbit de les mobilitzacions ciutadanes, malgrat que nombrosos indicis apunten que la tecnolo-

gia del reconeixement s'estaria implementant en període de proves o, fins i tot, ja s'estaria fent servir en casos concrets on la investigació dels manifestants s'etiqueta com a “lluita contra el crim organitzat” o “contra els extremismes violents”. Un cas significatiu es va donar amb posterioritat al desallotjament del Bloc Llavors, al barri del Poble-sec de Barcelona. La investigació contra les persones que van fer resistència durant el desallotjament (i que van ser detingudes sis mesos més tard als seus domicilis i llocs de treball) es trobava en mans del Grup d'Investigació de Delictes en Ordre Públic, però, el 3 de gener de 2022, es va traspasar a la Unitat Central d'Investigació d'Extremismes Violents, que habitualment centra la seva activitat en les causes de terrorisme i que compta amb tecnologia de reconeixement facial i corporal avançada.

Amb posterioritat, el mes de juny, el Departament de la Vicepresidència i de Polítiques Digitals i Territori que comanda Jordi Puigneró (Junts) va atorgar un significatiu primer premi del concurs

d’innovació Smart Catalonia Challenge a l’empresa Bee The Data. La dotació econòmica de 15.000 euros els servirà per millorar el seu programari d’intel·ligència artificial que “permet analitzar en temps real les imatges de vídeo generades per drons, helicòpters i altres fonts aèries durant operatius d’ordre públic”. El guardó, a més, els donarà “l’oportunitat de fer una prova pilot sobre el terreny amb la Policia de la Generalitat-Mossos d’Esquadra”, amb l’especificitat de fer-ho en l’àmbit de les manifestacions i protestes al carrer.

En tot cas, no serà la primera vegada que Jordi Zanca Soler, administrador únic de l’empresa tecnològica, entra amb el seu programari sota el braç en una comissaria de la policia catalana. Tal com ell mateix va explicar durant una taula rodona del Fòrum Banc Sabadell, celebrada el 20 de desembre de 2019, Bee The Data hauria ajudat a localitzar els autors dels atemptats de les Rambles de Barcelona i de Cambrils l’estiu de 2017. “Ja estàvem en una fase inicial amb Mossos d’Esquadra, i ens van demanar que hi anéssim, que havien de trobar aquella gent. Nosaltres, servidor sota el braç i corrent cap als Mossos d’Esquadra. Ens van dir: ‘Aquesta és tota la base de dades de persones sospitoses de terrorisme que tenim, llança-ho [el programari]’, i pum, aquí el tens. Això té moltíssimes aplicacions en altres àmbits”, va detallar Zanca, un punt emocionat, davant d’una sala plena de representants empresarials de la banca i del sector tecnològic. I encara va

Amb el material audiovisual, els Mossos poden fer tota classe de comprovacions durant un període màxim de tres mesos

anar més enllà, revelant que la seva col·laboració amb la policia catalana s’hauria consolidat en anys posteriors: “Amb la solució que nosaltres ara com ara tenim implementada, els Mossos d’Esquadra poden analitzar un vídeo de dotze hores en menys de dues, treure tots els rostres que apareixen al vídeo, contrastar-los amb la seva base de dades i obtenir el llistat de qui hi ha en el vídeo”.

Per acabar, en la seva exposició també va donar detalls de l’eina “beehaviour”, que va més enllà del reconeixement facial i els permet detectar persones per la seva morfologia i comportament i fer-los un seguiment. “Una vegada la tinc detectada i l’estic seguint, ho sé tot i puc donar-te tant nivell de detall com vulguis del que està passant en aquest punt físic”, es va congratular. Malgrat tot, va reconèixer que el programari d’intel·ligència artificial topa amb “alguns problemes” quan es vol aplicar a gran escala. “Els de protecció de dades es posaran les mans al cap quan els diguis que els vídeos on apareix gent els penjaràs al ‘Cloud’”, va posar com a exemple en un to informal i, fins i tot, humorístic. ●

/ VICTOR SERRI

/ VICTOR SERRI

/ MIGUEL LOPEZ MALLACH

/ MSE

/ DJI

MANUALS

Els agents del Grup d’Obtenció i Assegurament de la Prova graven les manifestants a peu pla o amb un braç extensible. La seva missió: plànols curts de la cara i tots els detalls de la vestimenta.

FURGONETES

Les furgonetes E-700 i E-810 de la Brigada Mòbil disposen de càmeres amb periscopi i un angle de visió de 360 graus. A l’interior dels vehicles, el cap del dispositiu veu les imatges en temps real.

A L’UNIFORME

Els comandaments policials tenen a la part frontal superior de l’uniforme el Dispositiu Personal de Gravació. Enregistra àudio i vídeo de proximitat i genera metadades del lloc, l’hora i el dispositiu.

HELICÒPTERS

Dos helicòpters de la unitat Hèlix disposen de càmeres d’alta resolució per captar imatges a una distància de cinc quilòmetres. Interior ha invertit enguany set milions d’euros en aquesta unitat.

DRONS

El DJI Mavic Dual és el model de dron preferit dels Mossos d’Esquadra. De fabricació xinesa, pot retransmetre i gravar imatges en directe i a curta distància per mitjà del canal visible i el d’infrarojos.

DISPARAR, GASEJAR I ELEC

La tecnologia dels aparells voladors no tripulats, pensada en els seus orígens com a arma de guerra, aterra en el camp de l'ordre públic per dissuadir, espiar i neutralitzar manifestants

J. R.

A finals de juliol d'enguany se celebrava a les platges de Lloret de Mar (la Selva) el primer festival de drons de l'Estat espanyol. Desenes d'enginyers amb llums de colors formaven figures al cel, com si fossin la pólvora i el soroll estrident dels castells de focs artificials. L'oci i la diversió és una de les formes amb la que se'ns presenta la nova generació d'aparells voladors no tripulats. Tanmateix, tal com passa a la Xina, les principals línies d'inversió i millora dels drons es troben en els camps militar i policial.

Una de les fites dels exèrcits europeus al llarg del segle XIX va ser el control del cel. Arribar a la vertical dels seus objectius i fer-ho sense arriscar tripulació els dotava de superioritat en el camp de batalla. La primera experiència bèl·lica documentada d'aparells voladors d'ús militar sense pilot es remunta a l'any 1849, quan l'exèrcit austríac va enviar 200 globus aerostàtics carregats d'explosius per bombardejar la ciutat de Venècia, tal com recull al seu blog el cinematògraf i expert en drons Victor Delgado. En les dècades següents, es fabricarien nombrosos prototips de drons per

a la captació d'imatges que es farien servir a la guerra civil nord-americana i a la guerra de Cuba. La Primera Guerra Mundial i la Segona Guerra Mundial, però especialment la guerra del Vietnam, van suposar un salt qualitatiu en la tecnificació dels aparells. El dron modern, controlat a milers de quilòmetres de distància, amb emissió en directe d'imatges i precisió en l'impacte dels projectils, arriba de mans de la CIA en les invasions de l'Iraq i l'Afganistan i es bateja com a Predator. La despietada forma de matar d'un dron -que el món va conèixer gràcies a les revelacions de Julian Assange, per les quals afronta una petició de 175 anys de presó- deslligada de qualsevol efectiu militar presencial és precisament una de les claus del seu interès en el camp militar, però també des de fa una dècada, en l'àmbit policial.

La pandèmia de la covid-19 va esdevenir un excel·lent camp de proves per a les tecnologies del control so-

cial, entre les quals els drons i el programari d'intel·ligència artificial associat al seu ús. Fabricats massivament a la Xina, les últimes versions d'aquests aparells han arribat a les comissaries europees i dels Estats Units, on els han adaptat a les necessitats de les polítiques de seguretat en ordre públic.

L'adaptació de la tecnologia militar per a ús civil no és nova: les bales de goma o els gasos lacrimògens van obrir el camí

L'adaptació de la tecnologia militar per a ús civil no és nova: les bales de goma o els gasos lacrimògens van obrir el camí de l'armament "no letal", malgrat que s'ha demostrat reiteradament que pot matar i que, en efecte, mata i provoca lesions irreversibles. Ara, la integració de les tecnologies "no letals" i la dels aparells voladors no tripulats fa possible que els drons s'apropin als seus objectius per a gasejar, electrocutar o neutralitzar manifestants.

L'empresa Axon, fabricant de les pistoles Taser, va presentar a mitjanes de juny un prototip de dron amb sistema de descàrregues elèctriques.

"Em vaig sentir obligat a fer pública la idea després del tiroteig massiu a una escola primària de Texas", va manifestar Rick Smith, conseller delegat de l'empresa. La justificació de l'arma segueix els mateixos paràmetres de la pistola Taser, pensada en un primer moment per a casos extrems, però que finalment als Estats Units i a Catalunya s'ha incorporat de manera generalitzada a totes les comissaries. "Hem duplicat el nostre programa de drons a les platges i hem aconseguit una resposta davant d'un ofegament a menys d'un minut. Vam salvar sis vides l'any passat", assegurava Gabriela Bravo, consellera de Justícia, Interior i Administració Pública al País Valencià. Amb aquesta justificació ja són vint els drons que ens observen i enregistren quan ens estirem sobre la tovallola de les platges valencianes, unes imatges que es poden emmagatzemar un mínim de tres mesos, sense cap control del poder judicial.

El dron amb llançadora de gasos lacrimògens ja és una realitat amenaçadora a Palestina. L'episodi més controvertit es va viure el 22 d'abril d'enguany a l'Esplanada de les Mesquites de Jerusalem, quan un aparell de la

CTROCUTAR A DISTÀNCIA

D'esquerra a dreta:
El dron militar PD-100 Black Hornet, especialitzat a obtenir visió en operacions militars; Impossible Aerospace US-1, el dron amb càmera tèrmica utilitzat pels equips SWAT estatunidencs; el dron Ispat, amb el sistema Cyclone que llença gasos lacrimògens contra manifestants i el model Axon amb Taser incorporada

polícia israeliana va atacar milers de manifestants amb gasos llançats des de l'aire: el balanç van ser 26 persones afectades per inhalació tòxica. El dron amb gas asfixiant es fa servir des de fa tres anys als territoris de la Cisjordània ocupada, malgrat les crítiques de la Creu Roja i d'organismes internacionals per a la salvaguarda dels drets humans. Es tracta d'aparells fabricats per l'empresa xinesa Da-Jiang Innovations (DJI) -amb 2.800 treballadores i que copa el 70 % del mercat mundial dels drons-, però adaptats pels especialistes de la policia de l'Estat d'Israel.

L'empresa Axon, fabricant de les pistoles Taser, va presentar el mes de juny un prototip de dron amb sistema de descàrregues elèctriques

En l'àmbit policial també s'ha desenvolupat la modalitat "drone bullet", després de la pertinent adaptació de diferents cossos policials dels Estats Units. Tenen l'opció de carregar projectils letals amb dotació explosiva, però també projectils de foam per a la dispersió de manifestants.

Format de butxaca

Una de les més innovadores línies d'investigació del dron militar o policial és el nanodron, dispositius minúsculs, de la mida d'un ou. Amb un pes de setze grams, poden endinsar-se en un domicili a través de

conductes de ventilació o per l'espai que deixa una finestra mal ajustada. Es poden fer servir per enregistrar imatges de documentació confidencial o per dipositar substàncies tòxiques o narcòtiques a gots amb beguda o plats de menjar. L'empresa Prox Dynamics comercialitza el model Black Hornet, que inclou un maletí amb vuit aparells que poden desplegar-se i ser monitorats alhora. Amb una autonomia de vol de 25 minuts, els exèrcits de l'Estat francès, Alemanya, els Estats Units i els Països Baixos van ser els seus primers clients. ●

“No hem debatut prou la mercantilització de la ciència”

Martí Domínguez,
biòleg, periodista i escriptor

Text: Lluís Pascual
Fotografia: Jaume Ferrando

La passió de Martí Domínguez per la història natural el va conduir a formar-se com a biòleg. Al mateix temps, la passió per l'escriptura l'ha conduït al periodisme – exercint de director a la revista de divulgació *Mètode*– i a convertir-se en un dels escriptors valencians de referència en l'actualitat. L'any 2019, el seu llibre *L'esperit del temps* (Edicions Proa) va ser guardonat amb el premi Òmnium a la millor novel·la. Des d'aquesta intersecció entre les humanitats i el coneixement científic, Domínguez parla sobre el paper que la ciència juga a les societats, com es presenta des dels mitjans de comunicació i la percepció que en té la població.

Eres més de ciències o de lletres?
Em pareix que no soc de cap dels dos mons. Sempre he lluitat precisament contra eixa distinció i no li veig sentit ni raó de ser. A les meues novel·les hi ha molta natura, però també molta reflexió sobre la naturalesa humana, que és el que m'interessa. Crec que si no fora biòleg, no podria fer-ho. La literatura no ha de ser necessàriament un tractat antropològic, però crec que una mirada més contemporània de la naturalesa humana pot dir més coses que una mirada antiga i periclitada. Per tant, diria que soc dels dos mons. Els dos mons conflueixen, tenen una simbiosi i una translació en el meu treball.

Llavors, per què tenim aquesta concepció segregada de la cultura que separa el món científic de l'humanístic?

Aquesta situació es dona quan el llenguatge matemàtic s'especialitza tantíssim que cal ser especialista per a poder entendre'l. Encara els llibres de Galileu són llibres que una persona sense una formació científica pot llegir i pot seguir. A partir de Newton has de tindre una formació. El mateix Locke, que intentava llegir Newton, va necessitar un professor de matemàtiques per a poder-lo entendre. De fet, Newton també va intentar complicar al màxim el llenguatge matemàtic per a no tindre interferències de tots els que no hi foren versats. A partir d'aquest moment, apareixen els divulgadors. Voltaire mateix li dedica un llibre a Newton, un llibre que és alta divulgació. Si Newton és inaccessible per a una persona sense formació matemàtica, el llibre de Voltaire sí que ho és per a qualsevol que tinga ganes d'entendre la matemàtica de Newton. Eixa figura del divulgador naix al segle XVIII. L'escletxa entre els dos mons, per tant, s'hauria produït entre Galileu i Newton.

Als teus llibres i publicacions trobem barrejats conceptes dels dos mons. Hi ha una intenció de revertir aquesta segregació?

A mi sempre m'ha agradat escriure, i al mateix temps tenia una passió per la natura i la història natural. Vaig començar a fer col·laboracions a *El Temps* amb articles sobre natura i a partir d'ací vaig desenvolupar un estil que dona lloc al primer llibre, *Les confidències del comte Buffon* (Edicions Tres i Quatre, 2012). El comte de Buffon, precisament, és un científic que explica com escriure al seu discurs sobre l'estil. És una persona que també es troba entre els dos mons. Trobe que aquesta separació entre gent de lletres i de ciències ha produït una pèrdua de valor de la cultura. És molt sorprenent que pugues projectar una interpretació del món totalment desajustada o completament allunyada de la visió científica del mateix. Zola, per exemple, tenia un gran interès per la genètica de la mateixa manera que Proust per les obres de Darwin o Fabre, però al segle XX la literatura s'allunya per complet de la ciència.

Per què diries que és important aquesta part científica de la cultura?

Crec que és bàsica i que, a més, vivim en un moment en què és molt necessària perquè hi ha molta gent que no acaba de creure en la ciència; creix la creença en les pseudociències i hi ha molta actitud cínica respecte al canvi climàtic. Pensa en la campanya que fa la drete contra el canvi climàtic amb anècdotes com les d'aquell cosí de Rajoy [el 2007, el líder del PP va apel·lar al seu cosí, catedràtic de Física de la Universitat de Sevilla, per a minimitzar la importància del canvi climàtic]. Veig que hi ha una pèrdua de connexió entre la societat i la ciència. Una cosa molt cridanera és que a À Punt no han tingut mai un programa de

ciència. Els científics tenen poca influència a la nostra societat. Quan va arribar la pandèmia, tot el món es va posar a buscar científics que poguessin parlar perquè realment el món científic està en la seua bombolla, molt allunyat. Pareix que els que es dediquen a la ciència són una espècie de pesats que estan sempre donant la matracca. Després ve la pandèmia, les inundacions o ara la calor i toca buscar-los. Resultem incòmodes, la ciència resulta incòmoda.

Al teu darrer llibre, *L'esperit del temps*, relates la col·laboració d'acadèmics, com el premi Nobel Konrad Lorenz, amb el nazisme. Entenc que per a tu la producció científica no és neutral? La ciència sempre és fruit de la societat del moment. Konrad Lorenz va demostrar que era un cínic i un poc aprofitat. Va forçar una visió de la hibridació, en el cas de les races d'ànecs i oques, que va vindre molt bé per a les polítiques racials del Tercer Reich. La meua acusació real és aquesta. A més, també va participar en la selecció sota criteris racials de xiquets i xiquetes al camp de Posen. Però també altres idees poden ser fruit del seu moment, com en el cas de la lluita contra l'esclavitud. L'esperit del temps -el que els alemanys anomenen *Zeitgeist*- pot canviar de pressa, i una mateixa interpretació pot servir per a una cosa o per una altra. Jo crec que els fets venen un poc per les modes. Per què, en un moment determinat, coincideixen Wallace i Darwin amb la teoria de l'evolució? Perquè realment estava en l'ambient.

A les meues novel·les hi ha molta natura, però també molta reflexió sobre la naturalesa humana, que és el que m'interessa

L'ambient ho propicia. L'ambient propicia també actituds xenòfobes, però la ciència és ciència. Que la descoberta siga fruit de la moda no vol dir que manque de legitimitat. En altre moment, també Newton i Leibniz lluiten per les mateixes idees. Esta rivalitat ocorre perquè en el moment tot condueix a treballar en aquest camp.

Seria equivocat, per tant, creure que la ciència dels nazis era d'una qualitat inferior a la que es produïa als països aliats, per exemple. Si és que el problema estava en el fet que llavors els alemanys eren els més avançats. Entre 1900 i 1945 tenen 33 premis Nobel, és una barbaritat. Qui volia estudiar química, física o una altra car-

ra tècnica mirava cap a Alemanya. No és casualitat que Einstein escriguera els seus articles en alemany. Quina glòria per a la cultura alemanya, que el seu idioma haja servit per a publicar els grans articles sobre la teoria de la relativitat. Ara ja tot es publica en anglés. Molt possiblement, si no haguera ocorregut la Segona Guerra Mundial, l'alemany seria la llengua de la ciència. A partir d'aquell moment es va produir l'èxode de científics als Estats Units i allà es va produir el canvi idiomàtic. La ciència que es feia a Europa, sobretot a Alemanya, era d'altíssim nivell, cosa que no passava als Estats Units. Després de la guerra, al voltant de setanta físics alemanys que havien treballat en la indústria militar acaben treballant per a la NASA. Gran part dels físics que havien treballat preparant els coets V1 i V2 acaben a la NASA. Von Braun, un nazi declarat, acaba sent director d'un dels seus centres. Amb la guerra freda, van reclutar en massa els científics nazis que eren perseguits per a treballar en centres d'investigació estatunidencs.

El relat que fas xoca amb aquesta idea que vincula automàticament els avanços científics amb el progrés social. N'has rebut alguna crítica per part de la comunitat acadèmica? Soc científic i els meus companys no han pogut criticar-me. Més bé, han callat. El que sí que em molesta és que si no fem autocrítica, anem malament. Per a mi, va ser una descoberta que una figura com Lorenz -però qui diu Lorenz diu gran part dels acadèmics alemanys que no eren jueus- participara tan activament en el món militar del Tercer Reich. Certament, el nazisme donava suport a la investigació molt més que altres governs i tots els científics van pujar al carro de manera brutal. Es poden comptar molt pocs casos de personatges que s'hi enfrontaren, i moltes vegades ho feien per qüestions conjunturals, com algú que té parents jueus o una militància política coneguda,

com són els casos de Karl von Frisch -descobridor de la dansa de les abelles- o Nikolaas Tinbergen. Vaig trobar a faltar gent que des de la seua voluntat ètica i moral digués: "Jo no puc donar suport a això". La ciència no és l'única manera d'entendre el món i, per això, junt amb eixa ciència cal aportar una ètica, una visió moral, una visió empàtica cap als problemes de les persones. No ens hem de deixar portar només per una explicació exclusivament científica, hem d'estar alerta a les posicions purament neoliberals que menyspreen el canvi climàtic i justifiquen l'explotació infinita de recursos o la remilitarització. Tot això et desconcentra i et crea una angoixa existencial. Potser som massa humans i, per tant, la ciència sempre anirà a roda dels actes de la naturalesa humana.

En l'actualitat, tenim a l'abast bones publicacions periodístiques sobre ciència?

Crec que sí, hi ha molts bons periodistes i comunicadors científics. Per exemple, la gent de *Materia* -ara a *El País*- fa bon periodisme científic. Nosaltres fem la revista *Mètode* des de fa 25 anys. Una altra cosa és que es vulga comunicació científica als mitjans. En general, trobe a faltar bons programes i més continguts de ciència. La ciència és inacabable i a vegades posem el focus només en una part més pràctica, però hi ha moltíssims temes que poden ser d'interés. A més, sembla que la ciència ha de ser sempre espectacular i es converteix quasi en un espectacle de circ. Nosaltres a *Mètode* no fem això. Un mitjà privat és lícit que faça una comunicació que busque visites, però els mitjans públics haurien d'oferir una comunicació de qualitat.

Com a receptores de la informació, estem ben formades i tenim suficients ferramentes per a accedir a aquesta informació?

Ara mateix, es publica molt i moltes coses de qualitat. Qui vol hi pot accedir, gairebé quasi cada dia tenim la presentació d'algun llibre interessant ací, a València.

La nostra revista mateixa és accessible per a la gent. El contingut dona una visió de la ciència contemporània i pots estar més informat. Malauradament, la ciència es continua veient com una qüestió complementària, com a molt, quan hauria de ser troncal, bàsica en la formació de la ciutadania.

La societat li dona suficient valor a la ciència?

No se li dona prou valor social perquè en el fons la gent pensa que la ciència està bé, però al final són qüestions que no poden entendre completament. Trobe que cada vegada vivim en una societat més hedonista, molt de gaudir del moment i defugir lectures pesades. Això fa que la gent tinga poques ganes d'esforçar-se, i la ciència requereix un mínim d'esforç. Tot i que nosaltres busquem fer continguts per a tots els nivells. Crec que vivim en un moment espectacular des del punt de vista científic, en tantíssims aspectes, però la gent no en té ni idea. Em dona un poc de tristesa veure quantes coses es perd la gent, perquè és un moment preciós. Vivim un moment científic formidable on venen canvis importantíssims amb les noves tecnologies d'edició genètica que impliquen importants debats des del punt de vista de la bioètica. S'avança a una velocitat espectacular i no tenim les claus ètiques, ni tenim el tema fresc, ni estem informats. La tecnologia CRISPR [una tècnica revolucionària d'edició genètica] canviarà el món en molt poc de temps i no estem preparats.

I per què no arriben aquestes notícies a la societat?

Jo escric en molts mitjans, però quasi sempre em demanen continguts sobre cultura o literatura. Són col·laboracions que puc fer perfectament, però resulta curiós que em demanen més continguts culturals que científics, donada la meua formació. Encara tenen por als articles on parles de recerca o d'una publicació científica. I ara s'estan publicant coses espectaculars. Hi ha una

pèrdua molt forta de relació entre el món acadèmic actual i la premsa. Qui són els periodistes científics d'*El Levante*, *Las Provincias* o *Eldiario.es*? No se'ls coneix. Tots pensàvem que després de la pandèmia es mantindria una demanda per part dels mitjans de gent de ciència, però no ha estat així. Quan ja no els han necessitat, els han fet fora. Hi són en funció de les necessitats; no existeix una preparació del mitjà per conscienciar als lectors de la importància d'aquests temes. Com si en qualsevol moment no poguera ocórrer una altra situació semblant a la pandèmia.

En la ciència, hi ha lloc també per a la crítica?

Sí, jo crec que la ciència no fa més que estar en constant avaluació. A la comunicació científica també trobem crítica. Un dels temes que hem tractat a *Mètode* són les quantitats impúdiques que cal pagar per a publicar articles científics en revistes acadèmiques d'accés obert. Això produeix un biaix que fa que els investigadors amb projectes publiquen en revistes bones i els que no tenen projectes no existeixen. És una visió capitalista i mercantilista de la ciència una mica inquietant. Les revistes han d'estar en obert, en efecte, però no s'ha de pagar per publicar en bones revistes. Per tant, han de ser les institucions les que faciliten aquestes bones revistes.

Des dels moviments socials es té una percepció adequada de l'activitat científica?

Crec que la visió de la ciència des dels moviments socials és també crítica. Es pensa que els científics viuen a una torre de marfil, com a privilegiats, i que falta més compromís amb la societat per la seua part, i de vegades tenen raó. El que passa és que la ciència és tan absorbent que és molt difícil no dedicar-te només a això. Sobretot quan estàs en un entorn professional molt competitiu i no reps cap classe de recompensa al currículum per les activitats que pugues fer de divulgació.

Quan jo feia la tesi, els meus directors em criticaven perquè consideraven que perdia el temps amb els articles periodístics.

Trobe a faltar una visió més crítica per part de la comunitat científica?

Trobe a faltar més una inversió real de l'estat en ciència, de tal manera que els laboratoris i els grans grups de recerca no hagen de dependre del finançament privat. Pot haver-hi, però cal pensar que tot el que es descobreix amb aquest finançament privat acaben sent patents privades. És el que passa als EUA. A mi em crea una gran inquietud que anem cap a una privatització

La ciència no és l'única manera d'entendre el món, cal aportar una ètica, una visió moral i empàtica cap als problemes de les persones

del coneixement científic. Ara Pedro Sánchez ha anunciat una pujada de la inversió en defensa fins al 2% del PIB. I la ciència, què? La manca d'inversió propicia que els grups de recerca recorreguen a la participació d'empreses privades per a finançar els projectes. Els resultats es patenten i tenen un usdefruit privat. Sovint no queda clar el límit entre privat i públic. Hi ha una autèntica mercantilització de la ciència que no hem debatut prou.

Quin paper creus que juga la comunicació científica davant la situació de crisi climàtica i el perill de col·lapse imminent?

Ja tenim uns quants llibres i bona divulgació científica sobre aquest tema. Precisament, acabe d'escriure el pròleg del llibre de Jordi Marín *Educar per al col·lapse* (Onada Edicions, 2022). Jordi desenvolupa un llenguatge molt inquietant per a les pròximes generacions. Ens demana que deixem de fer-nos trapes al solitari parlant de sostenibilitat o adaptació del sistema al canvi climàtic i comencem a educar per al col·lapse. No hi ha recursos per a substituir la flota de camions de mercaderies per models elèctrics, per exemple. El mòbil haurà de convertir-se en un instrument d'un ús molt menor pels costos energètics que suposa l'actual flux d'informació a la xarxa. I tampoc ens enganyem utilitzant els patinets elèctrics per a substituir el cotxe o la motocicleta, també tenen una petjada de carboni. Caldria redreçar l'ús del carril bici: qui vaja pel carril bici que siguin bicis [riu]. Se li ha fet cas, a Jordi Marín? Doncs no, però cal buscar models alternatius. ●

La trampa del bilingüisme

El bilingüisme social s'ha mostrat com un mecanisme que aniquila les llengües minoritzades. Per al cas del català, només la imposició de la seva oficialitat única en garantiria la supervivència

David Valls

Lingüista

Sense moure'ns geogràficament, tot i que sí movent-nos en el temps i retrocedint uns quants segles, podem observar com, l'arribada dels romans a la península Ibèrica, amb el llatí, va portar un bilingüisme social temporal, fins que la llengua dominant, la llatina, va acabar amb parles locals, com l'íber. A l'únic lloc on es va servir la llengua va ser on els romans no van arribar, per tant, on el llatí no va penetrar; això és, el que avui en dia diem País Basc, d'aquí que el basc s'hagi preservat fins als nostres dies. Però també cal dir que a mesura que les llengües veïnes i dominants -espanyol i francès- van anar avançant i les van anar imposant, el monolingüisme en basc va passar a ser un bilingüisme social transitori, per acabar esdevenint monolingüisme en castellà o francès. Personalment, no conec cap cas de bilingüisme social que hagi reeixit. Tot Amèrica, Austràlia i Nova Zelanda són exemples clars d'un bilingüisme asimètric on les llengües locals han anat desapareixent i on podem comptar amb els dits de les mans les poques llengües autòctones que arribaran al segle XXII.

Centrem-nos una mica. Cal aclarir que als Països Catalans la majoria de parlants bilingües són els que tenen el català com a llengua apresada a casa. Al sud dels Pirineus, els catalans han sofert una minorització demogràfica amb gent vinguda de la resta de l'estat espanyol que, majoritàriament, es mantenen bilingües passius o monolingües en castellà. A més, a les noves onades de nouvinguts d'altres països, se'ls integra gairebé a tots en castellà. A Catalunya del Nord, les polítiques lingüicides de l'Estat francès han aconseguit que els catalanoparlants abandonessin la llengua en massa a partir dels anys quaranta del segle XX i passessin al francès. Sense bilingüitzar la comunitat sencera, aquest pas al francès hauria estat impossible. El català ha aguantat fins als nostres dies no pas per l'heroïcitat de ningú, sinó perquè fins fa ben poc els Països Catalans eren, majoritàriament, monolingües. La meua mare, de la Segarra, encara recorda el primer castellanoparlant que va arribar al poble. Em diu que molta gent no sabia parlar el castellà i que els vells ni l'entenien. Qui no recorda catalans que no sabien el castellà? És així com

s'ha preservat el català. Ara mateix, a la Catalunya autonòmica, és la llengua inicial del 31% de la població i, tot i que la llengua es transmet, només la fa servir de forma habitual un 36% de la població. Efectes del bilingüisme asimètric.

Una cosa són les llengües que cadascú parla i, l'altra, les que una societat que se suposa cohesionada, parla. En aquest bilingüisme social hi ha una llengua dominant i, una altra, de subordinada que va fent la viu-viu.

En lingüística es parla dels principis de territorialitat i de personalitat. El segon és el que diu que cal respectar els drets de l'individu. A Espanya, els castellanoparlants se'ls aplica aquest dret, perquè poden fer servir el castellà als territoris on aquesta llengua és pròpia, però també en altres territoris on no és pròpia com als Països Catalans. En canvi, els catalanoparlants tenim aplicat el principi de territorialitat on només tenim el dret -que a vegades no podem ni exercir- de fer servir el català en aquells territoris on és propi.

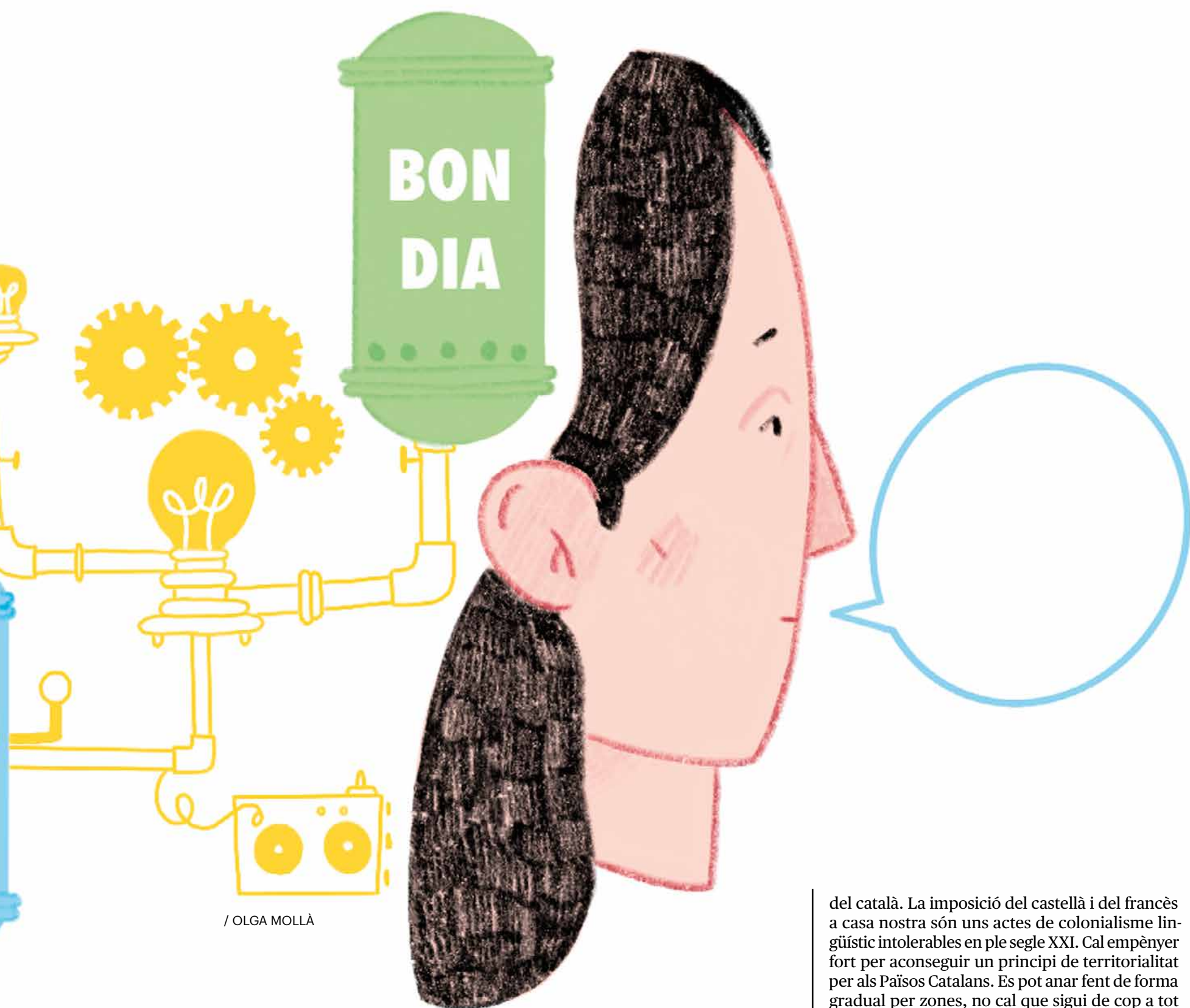
Un bon model de principi de territorialitat és Bèlgica i Suïssa, on hi ha unes fronteres lingüístiques ben marcades. De forma planera: on s'acaben els meus drets lingüístics, comencen els teus i viceversa. Un catalanoparlant ha de tenir els mateixos drets que un castellanoparlant i això vol dir que els drets de totes dues comunitats s'acaben o comencen allí on marquem la línia. A tall d'exemple, si jo no puc veure un film en català a Salamanca, tampoc s'ha de poder veure un film en castellà a Solsona. Si jo no puc ser atès en català a Sevilla, tampoc cal garantir el dret de ser atès en castellà a Tàrraga.

Si jo no puc ser atès en català a Sevilla, tampoc cal garantir el dret de ser atès en castellà a Tàrraga

Cal recordar que el castellà -i el francès- són oficials a casa nostra no pas com a resultat de cap estudi sociolingüístic, sinó com a eina per bilingüitzar els catalanoparlants i acabar aniquilant la llengua.

espai

/ OLGA MOLLÀ

Aquesta mena de bilingüisme social en el qual som immersos no és més que un procés de transició entre la llengua local i la llengua dominant. Per als optimistes, aneu a fer un tomb per la Catalunya del Nord i mireu de parlar català en unes contrades on fins fa cinquanta o seixanta anys tothom el parlava. Recomano el visionament de *Catalunya Nord, la llengua enyorada*, un treball audiovisual emès per TV3 l'any 2020.

Si el bilingüisme social no fos responsable de la davallada de l'ús del català, no es podrien donar titulars tan nefastos com: "Vuit de cada deu catalanoparlants canvien de llengua quan algú els parla en castellà, la majoria per 'respecte' o 'educació'". O fixeu-vos què diu en Pau Vidal: "La dada del mes.

Segons un estudi, quatre de cada cinc catalans que es queixen que tothom parla en castellà comencen les interaccions en castellà. El mateix estudi mostra que el 38% de les converses que es mantenen cada dia en castellà a Catalunya tenen per interlocutors dos catalanoparlants els quals es queixen que tothom parla en castellà".

Bé, cal aclarir que aquest estudi que esmenta en Pau Vidal no existeix i que l'afirmació que ell fa no és certa, malgrat que segur que molts us l'hàgiu poguda empassar, perquè a hores d'ara ja som capaces de qualsevol cosa. Penso que titulars com aquests donen resposta al títol d'aquest article.

Per tant, què s'hauria de fer? Cal revertir l'oficialitat del castellà i del francès per una oficialitat única

del català. La imposició del castellà i del francès a casa nostra són uns actes de colonialisme lingüístic intolerables en ple segle XXI. Cal empènyer fort per aconseguir un principi de territorialitat per als Països Catalans. Es pot anar fent de forma gradual per zones, no cal que sigui de cop a tot arreu, perquè el territori és divers. Aquest sistema permetria blindar i protegir les moltes zones on el català és encara llengua hegemònica al carrer. A més, acabaria amb aquesta idea -que sembla sorgida d'algun manament- que pel sol fet de ser catalanoparlant s'hagi de ser castellanoparlant o francòfon per força. En uns Països Catalans on es parlen més de 300 llengües, aquesta dicotomia català-castellà no té cap mena de sentit. L'única llengua imprescindible i que hauria de saber tothom és la catalana, junt amb l'aprenentatge d'altres llengües -en tenim 300 per triar!

A una persona de Portbou o de Maó potser no li interessa ni necessita per a res saber castellà. Cal tallar amb aquesta imposició d'una vegada per totes. S'ha de poder néixer, viure i morir sabent català només o, en qualsevol cas, català i la segona o tercera llengua que lliurement hàgim triat. Si sortim del bilingüisme imposat i ens diversifiquem, el català pot recuperar espais d'ús perduts. ●

pàgina oberta

La diversitat, invisible per al Departament d'Educació

Els canvis anunciats per l'administració catalana per millorar la conciliació a partir del setembre menystenen, un cop més, l'alumnat amb necessitats especials

**Marta Cruz Santamaria
i Cristina Agud Ruiz,**

membres del Grup d'Ajuda Mútua
Inclusiva de Catalunya (GAMIN)

Arriba el setembre i comença el nou curs escolar amb un canvi important que, segons el Departament d'Educació, millorarà la conciliació familiar. Un cop més, pensem en els adults, organitzem la vida dels menuts i un cop més oblidem aquells que tenen diversitat.

S'avança l'inici de l'escola i, a canvi, les tardes del mes de setembre no es consideraran lectives. Hi haurà activitats extraescolars, però portades a terme per personal no docent. El Departament d'Educació s'ha afanyat a dir que el monitoratge i les despeses derivades d'aquesta variació les assumirà el govern. Fins a aquest punt, podríem qüestionar molt el concepte de *conciliació*, però el que el senyor González Cambray ha oblidat és que un monitor de lleure no pot atendre la diversitat de les aules, que malgrat que és temps no lectiu, les diversitats no només apareixen a la classe de matemàtiques.

El Departament d'Educació ens té acostumats a revelar les sorpreses de la seva gestió per mitjà de la premsa i de Twitter, i avui dia, encara no ha previst com podran fer tota la jornada escolar els nens i les nenes amb diversitat funcional si els suports necessaris per a la seva inclusió s'acaben al migdia. Com sempre, seran les AFA o les AMPA qui, amb els seus propis recursos, hauran de substituir la negligència davant la diversitat dels qui fan les polítiques d'educació. Una negligència vers les persones amb diversitat funcional que no és nova, ja que sistemàticament són oblidades, invisibilitzades i maltractades per un sistema que fa escuts amb excuses de mal pagador.

La lluita per reivindicar els drets que garanteixin la inclusió sembla que mai acaba i és molt esgotadora. Les famílies de nens i nenes amb diversitat funcional sabem, de primera mà, que en la majoria d'esco-

les les estones no lectives són un greuge comparatiu amb la resta de l'alumnat.

La pandèmia ha estat molt dura per a tota la societat i les persones amb diversitat no n'han sigut una excepció. La diferència és que moltes famílies han descobert que a casa, amb paciència, temps i adaptant competentment els materials d'estudi, l'evolució dels seus fills i filles ha estat molt superior a la que mai han tingut a l'escola. Molts infants han après més en els mesos de confinament que durant anys als centres educatius i no ha estat gràcies a les propostes rebudes pels centres, sinó a la inventiva dels pares i mares que es van convertir en els mestres dels seus fills i filles. Aquestes famílies, en molts casos, van descobrir que les seves capacitats eren superiors al que els havien dit.

La covid-19 ha fet palès que gran part de l'ansietat, la depressió i l'assetjament que pateixen les criatures amb diversitat a les aules ve produïda per l'ambient hostil en el qual viuen. La frustració i la pressió social que no tenien durant l'època de pandèmia també va permetre que milloressin en els aprenentatges socials.

Normalitzar les injustícies no les fa desaparèixer. Els recursos són importants i necessaris, però avui dia la inclusió ni existeix ni se l'espera, i l'explicació no la dona la manca de recursos. No cal ser economista per veure que posar un recurs personalitzat per a cada infant de Catalunya que tingui una diversitat és inviable, alhora que absurd. Cal que Educació comenci a pensar en polítiques que realment portin cap a la inclusió i començar a considerar l'alumnat divers alumnat de ple dret que ha de ser atès competentment i sense excuses. Els nostres fills i filles tenen dificultats que no han escollit, però la societat els carrega la culpa, l'estigma i els nega un futur digne. Al nostre país hi ha alumnat que mai tindrà un títol d'educació obligatòria malgrat haver assistit a classe cada dia i a la totalitat dels cursos d'un centre educatiu.

Les famílies de persones amb diversitat no tenim capricis, no volem ser protagonistes, no volem més que la resta de famílies, només volem que els nostres fills i filles vagin a l'escola. Que vagin a l'escola amb els seus germans, cosins i veïns. Que vagin a l'escola que hi ha a prop de casa. Que l'escola sigui un lloc segur

/ MARINA LABELLA

“

Moltes famílies han descobert que a casa l'evolució dels seus fills i filles ha estat molt superior a la que mai han tingut a l'escola

on puguin tenir aprenentatges significatius per a la seva vida adulta. Voler per als nostres infants el mateix que per a la resta d'infants no és un caprici, és un dret fonamental i la indiferència col·lectiva és la marginació d'aquestes persones. Com sempre, els infants amb diversitat acaben essent invisibles. ●

El Club Esportiu Popular de Manresa va ocupar els terrenys de l'antiga Pista Castell el 21 de juny en una acció per reivindicar l'aprofitament de l'espai
/ POL RUIZ

Entrenar l'autogestió

Diversos col·lectius autoorganitzen els seus esports més enllà de les lògiques capitalistes a espais naturals o a centres socials okupats, pistes recuperades o infraestructures en desús

Guille Larios

Gimnasos, complexos, clubs i acadèmies esportives, dietes i nutrició per a esportistes, material tècnic, culte al cos, grans centres comercials, turisme esportiu, macroesdeveniments i cites esportives, jocs olímpics de tota mena i a tota època, llibres d'autoajuda i superació, premsa especialitzada, gadgets, tecnologia i publicacions en xarxes socials, apostes, repetes èpics en documentals i ficcions...

L'interès per la pràctica esportiva i tot el que l'envolta ha anat en augment; l'esport està de moda dins de

les coordenades del capitalisme actual. No és casual, espontani, ni natural, doncs, el creixement d'aquest fenomen de masses. A Occident, la construcció social d'aquesta dimensió ha anat lligada a les dinàmiques econòmiques, de producció i consum, i a una pràctica esportiva entesa des de la productivitat personal, la competitivitat i l'individualisme. Ho explica bé Luis de la Cruz a *Contra el running. Corriendo hasta morir en la ciudad postindustrial* (Piedra Papel Libros, 2016), on desgrana com l'esport modern s'ha obert pas mediatitzat pel negoci que en fan les grans

marques i la publicitat amb la idea de canalitzar el malestar contemporani.

Però no sempre va ser així. Aquest mes de juliol es complien 86 anys de l'Olimpíada Popular de Barcelona. Els Jocs Oblidats van ser l'alternativa cultural i esportiva que les classes populars van impulsar l'any 1936 davant de la celebració dels Jocs Olímpics a Berlín, llavors capital de l'Alemanya nazi.

El moviment obrer ibèric vivia els seus anys d'or i s'hi donaven forts debats entre amateurisme i professionalisme, entre esport de base i espectacle. Socialistes i comunistes »

Dones, lesbianes, trans, no binàries i feministes són les protagonistes de la Patxanga Futbol·lera, que enguany es va celebrar el 7 de maig / PEPA VIVES

» van adoptar l'esport com a eina d'enquadrament polític i van formar nombrosos equips en indústries i barris. L'anarquisme, per la seva banda, s'oposava al concepte de *competició*, i les seves preferències van anar dirigides cap a l'excursionisme, la gimnàstica i el contacte amb la natura.

Així i tot, organitzacions sindicals, ateneus i clubs esportius obrers van bolcar-se en l'organització d'aquest esdeveniment, que entenia l'esport com un dret a l'abast de tothom, en contraposició al que les elits practicaven en exclusius clubs privats. Es van programar competicions en dinou modalitats esportives, es va permetre la inscripció a equips de nacions sense estat, a més de comptar amb una alta presència de dones i la barreja d'esportistes d'elit amb d'altres sense experiència en l'alta competició. Paral·lelament, es va programar una extensa oferta cultural a teatres i ateneus de la ciutat. Malgrat l'esforç organitzatiu titànic, amb més de 6.000 atletes internacionals inscrites, res de tot això va veure la llum. El dia abans de començar els Jocs, Franco donava el cop d'estat i esclatava la Guerra Civil espanyola.

El fil històric de l'esport popular
És un dissabte de juliol al Parc de Montjuïc, a Barcelona. Les pistes esportives Julià de Capmany, que abans acollien la Federació Catalana de criquet, han quedat en estat de semiabandonament. Només hi ha terra

i les restes d'un perímetre cercat. Una parella de joves s'ha instal·lat en els antics vestuaris. Els caps de setmana, equips de persones ocupen la pista i juguen a beisbol. Un ambient festiu i divertit, compromís amb el joc tot i l'edat i la no-professionalitat, vestimentes d'equips oficials. Reggaeton i bachata a tot drap des dels altaveus dels cotxes aparcats dins de la instal·lació. Familiars i amics de les jugadores mirant-s'ho des de la banda, mentre la resta seuen amb neveres i fan el pícnic en els marges del terreny de joc. Crits i riures. "*Ambientazo*".

La Patxanga Futbol·lera naix el 2020 al Parc del Clot per donar cabuda a identitats sexuals i de gènere dissidents

Continua sent la pràctica de l'esport una qüestió de classe social? Hi ha esports accessibles només per a les elits? Hi ha esports de classes populars? Estudis com el de Manuel García Ferrando, *Posmodernidad y deporte: entre la individualización y la masificación* (Centro de Investigaciones Sociológicas, 2016), indiquen que la pràctica esportiva s'incrementa quan les condicions socioeconòmiques de les persones són més favorables. També ho insinua l'enquesta d'hàbits esportius a l'Estat espanyol l'any 2020, elaborada pel Ministeri de Cultura i Esport, que estableix una clara correlació entre el nivell d'estudis i la major o menor pràctica esportiva. Altres investigacions al context nord-americà demostren que en els barris on viuen les classes altes hi ha més gent corrent que als barris pobres, on hi ha més densitat.

Els factors són variats, però molts indiquen un component de classe a l'hora d'analitzar l'esport que practica cada societat: l'urbanisme, el temps disponible per a practicar-ho, la vida estable i sedentària, una major connexió amb el discurs *fit* de les classes dominants o la capacitat econòmica per adquirir i emmagatzemar segons quin material o equipació esportiva.

Però l'autogestió de l'esport també permet que hi accedeixin persones o grups socials que fins llavors estaven excloses d'aquesta pràctica per raons de gènere, d'origen o pel fet de tractar-se d'una modalitat minoritària. Rere l'esport-espectacle, professional, competitiu i normatiu, alineat amb la pau social de les ciutats disciplinades -en paraules del sociòleg Henri Lefebvre- assistim a una lenta reapropiació de l'espai públic, a través de pràctiques esportives que qüestionen les ideologies dominants. Persones políticament compromeses amb l'antifeixisme, l'antiracisme i el feminisme organitzen torneigs i lligues de vòlei platja, de roller derby o de futbol. Hi ha curses populars reivindicatives, balls urbans i practicants de parkour, les masses crítiques de ciclistes, gimnasos populars, on s'entrenen disciplines i se celebren vetllades de combats, rocòdroms autogestionats i equipats per les mateixes escaladores a tot el territori, skaters autoconstructores que okupen espais abando-

nats a on queda un simple paviment per dissenyar, construir i practicar als seus propis skateparks.

Esport, lluita i comunitat

La Patxanga Futbol·lera es va posar en marxa l'any 2020 al Parc del Clot de Barcelona, impulsada per persones que volien donar cabuda a totes les identitats sexuals i de gènere dissidents que juguen a futbol. "Per nosaltres té molt de valor, perquè suposa una presa conscient de l'espai públic. Llitem per la pista cada cop que hi

anem, en espais molt masculinitzats i a on els locals del barri tenen molta força", ens explica una de les membres de la lliga. "L'objectiu no és guanyar, sinó tot el que es genera al voltant del futbol. Per això hi ha arribat molta gent diversa que s'anima a jugar, i s'ha creat una xarxa cada cop més gran,

des d'un lloc bonic, cuidat, horitzontal, sense privatitzar cap espai". En destaca, sobretot, una lliga de caràcter polític, "per la manera com ens organitzem o per altres coses que fem, recollint diners per causes i necessitats o ajuntant-nos per jugar i bloquejar la porta en un desnonament".

El Club Esportiu Popular de Manresa naixia el mes d'abril a la capital del Bages, vinculat a Arran Manresa. La iniciativa es trobava dins de la campanya "Ho volem tot!", centrada en els problemes de salut mental que pateixen les joves en un context postpandemic. Una de les primeres accions va ser la de

Alguns estudis indiquen que la pràctica incrementa quan les condicions materials de les persones són més favorables

recuperar la Pista Castell, un espai esportiu històric ubicat al centre de la ciutat, que va ser la seu del Club de Bàsquet Manresa i va acollir multitud d'actes polítics i culturals durant dècades. Després de l'enderroc d'aquest pavelló, l'any 2015, només hi ha quedat un solar abandonat.

Des de l'assemblea de la Pista Castell, ens expliquen el seu cas. "A la ciutat existeixen pocs espais on practicar esport a l'espai públic, ja que la majoria es troben en mal estat. Si a això li sumes la manca d'un cercle d'amistats que vulgui també jugar a esports d'equip, sovint l'única manera de participar-ne passa per pagar una quota en un club privat que no totes podem assumir. Tot això fa créixer la dificultat per accedir a un oci gratuït, positiu per a la salut mental i física i que contribueixi a generar comunitat i a teixir vincles entre nosaltres". I afegeixen: "Cal més que mai fomentar un esport popular arrelat al seu entorn, que fomenti els valors

solidaris i cooperatius i que trenqui les barreres de la classe i el gènere".

D'ençà que han recuperat la pista, han organitzat dos tornejos de futbol (un de mixt i un de no-mixt per a dones, lesbianes i trans), han creat un grup de WhatsApp (on hi ha 130 persones) des del qual s'organitzen diverses patxangues. La proposta del CE Popular de Manresa i recollida pel grup municipal FEM Manresa és aprofitar aquests terrenys per a instal·lar-hi una pista poliesportiva -de bàsquet, futbol i handbol- i un camp de voleibol, obertes i d'accés gratuït. Després de l'aprovació al Ple Municipal, l'Ajuntament de la ciutat s'ha compromès a habilitar la zona de l'antiga Pista Castell en un nou espai esportiu públic i obert a tothom.

L'autogestió de l'esport permet que hi accedeixin persones o grups socials que fins llavors estaven excloses

Excursionisme horitzontal

"La relació entre l'anarquisme i l'esport sempre ha existit. El moviment humanista, higienista i naturista del segle XIX va tindre-hi molt a veure; es fomentava la pràctica de l'esport, per cultivar el cos, complementant-ho amb la lectura, per cultivar la ment. D'entre tots els esports, l'excursionisme va acabar essent el preferit, perquè oferia una sensació de llibertat i de contacte amb la natura. Per aquest motiu la immensa majoria d'ateneus llibertaris van formar el seu propi grup excursionista. La nostra intenció és recollir el testimoni dels antics ateneus i portar-lo més enllà". Ens ho explica Albert Luque, secretari general de la Unió de Grups Excursionistes Llibertaris (UGEL), una federació de vuit grups excursionistes de les comarques de Barcelona i

Tarragona. "És un projecte que pretén donar cabuda a la filosofia llibertària en la muntanya actual, oferint una alternativa assembleària i horitzontal que creiem que fa falta en els models dels centres excursionistes", afegeix.

La seva tasca es basa en l'eslògan "Esport, cultura i solidaritat". Partint d'aquí, intenten recuperar la memòria històrica del maquis rural mitjançant l'esport, amb la gestió del sender GR 179 Ruta dels Maquis o amb iniciatives com la Marxa de la Resistència, que completa els gairebé cinquanta quilòmetres que separen Berga de Castellnou de Bages. "Durant aquest any s'ha creat una nova organització a Madrid, inspirada en la nostra feina", explica Luque. "Han volgut reproduir la nostra organització i hem decidit compartir les sigles. El fet que es creïn grups locals nous o noves federacions ens anima a continuar treballant, perquè ratifica que cal una alternativa assembleària, igualitària i horitzontal a la muntanya". ●

Una de les sortides de la Unió de Grups Excursionistes Llibertaris / UGEL

Tunísia estrena Constitució de tall autocràtic

La Carta Magna neix amb la legitimitat qüestionada, i amenaça de fomentar noves divisions internes i una possible confrontació civil

Ricard González i Samaranch
Tunis

El dijous 18 d'agost, Tunísia va estrenar una nova Constitució feta a la mida del seu president, Kaïs Saïd. S'enterrava així la Constitució democràtica de 2014, un dels principals èxits de la transició endegada després de la Revolució que va deposar el dictador Ben Alí el 2011. Tanmateix, la nova Carta Magna neix amb una legitimitat qüestionada, ja que només un 30,5% de la població va participar en el referèndum del 25 de juliol, per bé que la gran majoria -un 94 %- va votar a favor. Més que donar estabilitat al país, tal com argumenta el president Saïd, la nova llei fonamental ha agreujat les divisions internes i l'actual procés polític d'exclusió podria portar en un futur no gaire llunyà a una confrontació civil.

Segons diversos experts, el nou sistema polític és "hiperpresidencialista" i codifica els plens poders que Saïd va assumir l'estiu passat fent una interpretació dubtosa i interessada de l'article de la Constitució referit a l'estat d'emergència. "La concentració de poders a les mans del president és molt significativa, i no existeix cap mecanisme real de control [de les seves accions]... El president pot decidir-ho tot virtualment", sosté Zaid al-Ali, assessor en processos constitucionals del think tank IDEA. Per exemple, la nova llei fonamental, que Saïd no va consensuar amb cap actor polític o social, no recull cap mecanisme perquè el Parlament pugui cessar el president.

Saïd, un polític independent de 64 anys, va ser elegit president el 2019 amb més del 70% dels vots. Amb fama d'íntegre i auster, va prometre deslliurar el país d'una classe política "corrupta", a la que responsabilitza de no haver millorat el nivell de vida durant deu anys de transició. Ara bé, ningú s'imaginava fa tres anys que Saïd duria a terme un "cop constitucional". No és fàcil penjar-li una etiqueta ideològica, perquè és a la vegada conservador en qüestions morals i rupturista en termes polítics, sempre amb un discurs populista.

El Front Nacional de Salvació, la plataforma que agrupa alguns dels principals partits del país, va posar en dubte els resultats del referèndum, i sobretot, la taxa de participació. "Els resultats anunciats per l'ISIE estan lluny dels constatats pels observadors, cosa que reforça els dubtes sobre la imparcialitat i la independència de l'ISIE", diu un comunicat publicat per la plataforma, la Junta Electoral que havia estat elogiada per haver organitzat de manera transparent totes les eleccions del període postrevolucionari. Al maig, Saïd va rellevar de manera unilateral els membres de l'ISIE. Tunísia era l'únic país de les Primaveres Àrabs que havia aconseguit sostenir un procés de transició fins al cop de força de Saïd l'estiu passat.

Més enllà de la credibilitat de les xifres, seguidors i detractors del president van fer valoracions

La nova llei fonamental, que el president no va consensuar amb cap actor, no recull cap mecanisme perquè el Parlament pugui cessar-lo

El president tunisià Kais Saïd vota al referèndum sobre una nova Constitució a Tunísia, el 25 de juliol / MAHJOUR YASSINE

molt diferents de les conseqüències que hauria de tenir. “Els resultats han demostrat que Kaïs Saïd té un suport minoritari i hauria de dimitir imperativament”, rebla Jawhar Ben Mbarek, membre destacat de la societat civil i un dels líders del Front. Els analistes van fer una lectura més ambigua dels resultats. “La participació ha estat més gran del que esperaven la majoria d’observadors, però menor del que pretenia Saïd”, opina l’analista tunisià Youssef Cherif.

Per la seva banda, el president va voler celebrar la jornada electoral passejant pels carrers de la cèntrica avinguda Habib Bourguiba de la capital, tot just després del tancament dels col·legis. Aclamat pels seus seguidors, Saïd no va donar cap signe de voler cedir per solucionar la crisi que viu el país per mitjà del diàleg, tal com li sol·licita la comunitat internacional. “No hi ha marxa enrere. El president ara obté la seva legitimitat directament del poble”, va proclamar davant els micròfons de la premsa.

Enemic en les institucions

Amb l’oposició molt afeblida després d’un any de govern per decret, l’únic actor que li ha plantat un veritable pols a Saïd és la judicatura. Al febrer, l’heterodox president tunisià va carregar contra la independència judicial i va dissoldre el Consell Superior de la Magistratura, l’òrgan encarregat de nomenar i assignar els jutges. Una setmana després, va tornar-lo a constituir amb una nova composició, un procediment semblant a l’adoptat amb la Junta Electoral. L’acció va generar malestar entre la judicatura, però la decisió que va posar en peu de guerra aquest estament va ser un decret del mes de juny pel qual cessava 57 jutges de les seves funcions. Saïd els va acusar, entre altres coses, de “corrupció financera i moral”. Els jutges es van plantar i van organitzar una vaga de quatre setmanes, i tres dels revocats van iniciar una vaga de fam.

El 10 d’agost, el Tribunal Administratiu de Tunísia va suspendre l’aplicació del decret, ins-

Amb l’oposició molt afeblida després d’un any de govern per decret, l’únic actor que li ha plantat un veritable pols al president tunisià és la judicatura

tant a la readmissió de 49 d’ells per no haver-hi proves en contra. Aquesta era la primera vegada que una institució de l’Estat desafiava Saïd i es negava a complir les seves ordres. “La decisió de frenar la implementació del decret presidencial és la culminació d’una lluita que ha durat més de dos mesos en tots els nivells, inclòs el judicial. Recorrem a la judicatura perquè creïem en el nostre cas, i creïem que es faria justícia. El Tribunal Administratiu ha estat fidel a la llei”, va declarar llavors Anas Hamadi, president de l’Associació de Jutges Tunisians, que no va dubtar a qualificar la decisió d’“històrica”.

Ara bé, en espera del final de la recessió estival, no és gens clar que els jutges puguin reincorpo-

rar-se al seu lloc de treball. En la primera reacció al veredict, la ministra de Justícia, Leila Jaffel, va fer saber per mitjà d’un comunicat que no s’aturarien les accions penals contra els magistrats, suggerint que no donaria el braç a tòrcer. “La decisió del Tribunal Administratiu és un acte de resistència, i podria ser el principi de quelcom important, però encara és aviat per assegurar-ho. No es pot descartar que acabi havent-hi un pacte de convivència entre Saïd i la judicatura”, considera Cherif.

Tot i que el president ha assegurat que no dissoldria els partits, l’oposició dubta de la seva paraula. Sobretot l’històric moviment islamista Ennahda, el partit més votat en les darreres eleccions legislatives, i el seu més acèrrim detractor. “Estem inquiets perquè han desaparegut totes les proteccions recollides a la Constitució del 2014. En qualsevol moment poden il·legalitzar-nos i arrestar-nos”, ha admès Saida Ounissi, exministra de Treball i diputada d’Ennahda. De moment, les autoritats s’han limitat a processar un nombre limitat de dissidents i polítics opositors, alguns amb causes ja obertes. Amnistia Internacional ha criticat aquests processos descrivint-los com a “arbitraris”.

El professor de Ciències Polítiques Tarek Kahlaoui, amb bons contactes al cercle presidencial i que ha estudiat a fons el fenomen del populisme, considera que les comparacions que fa l’oposició entre Saïd i Ben Alí són exagerades. “El més probable és que construeixi un sistema híbrid, semidemocràtic, en el qual hi haurà eleccions, però la competició no serà equilibrada. Una mica el mateix que passa amb Erdogan a Turquia o Orbán a Hongria”, sosté.

La pròxima etapa en el projecte de Saïd és la celebració d’eleccions legislatives el 17 de desembre. Com que la nova Constitució no estableix cap paràmetre per a la llei electoral, també la promulgarà de manera unilateral el president. Tot sembla indicar que els comicis representaran un nou enfrontament entre Saïd i l’oposició en un conflicte que es preveu llarg. ●

Croada cristiana contra les dones dels EUA

L'anul·lació de la protecció constitucional del dret a l'avortament representa una dura derrota en la lluita per la igualtat i fa retrocedir cinquanta anys el moviment feminista estatunidenc

Paula Quílez Relaño

El 22 de gener de 1973, el Tribunal Suprem dels Estats Units d'Amèrica declarava que la Constitució americana protegia el dret de la dona a l'avortament en un cas judicial conegut com "Roe contra Wade". Només un dia més tard, el 23 de gener de 1973, el Partit Republicà i diversos lobbys ultraconservadors i cristians van jurar que aconseguirien tombar la decisió del Suprem, triguessin el que triguessin, costés el que costés. Així s'iniciava un procés polític i judicial que duraria cinquanta anys i que culminaria el 24 de juny d'enguany. Aquell dia, el Tribunal Suprem, on tenen majoria per magistrats ultraconservadors proposats pels republicans, va anul·lar la doctrina "Roe contra Wade" i va deixar els drets bàsics de 166,6 milions de dones estatunidenques sense protecció legal en l'àmbit federal, tot i comptar amb una aprovació d'entre el setanta i el vuitanta per cent entre la ciutadania.

L'avortament, però, està recollit per les Nacions Unides com a essencial dins els drets reproductius de les dones, que són inalienables. Segons l'Organització Mundial de la Salut, les taxes d'avortament són molt similars a tots els països, independentment de si el procediment és legal o no. De fet, cada any se'n realitzen uns 56 milions, un 45% dels quals sense garanties sanitàries. L'OMS ho qualifica de "pandèmia silenciosa", que cada any es cobra la vida d'entre 39.384 i 45.443 dones.

Als EUA es practiquen, de mitjana, un milió d'avortaments legals a l'any. Els estats on menys se'n practiquen són Missouri, Dakota del Sud i Wyoming, i on més, Nova York, Nova Jersey, Maryland i Illinois. Als estats de Nova York i Illinois, bastions del dret sobre el propi cos, 110.360 i 52.780 dones avorten cada any. D'aquestes, el 9% i el 13,4%, respectivament, són dones d'altres estats que s'han de desplaçar fins allà, perquè als seus estats no poden accedir al procediment. Això augmentarà amb l'anul·lació, ja que més de 38 milions de dones d'entre 15 i 49 anys han perdut els

seus drets. "Com a dona, sento una por que mai havia sentit abans. Que el govern, essencialment, pugui segrestar el meu cos i posar en perill la meua vida pel mer potencial d'una altra és inimaginable", explica una activista d'Illinois de 34 anys que publica continguts a les xarxes sota el perfil *The Pro-Choice Working Mama*.

De tots els estats del país, només 21 tenen previst mantenir el dret a avortar, contra els 25 que tindran en compte la decisió del Suprem. Absorbir les necessitats de la planificació familiar de tot el país, que es troba davant d'una crisi sanitària, serà molt difícil pels 21 estats on es podrà continuar avortant. El nombre d'avortaments no segurs augmentarà amb l'anul·lació, perquè a partir d'ara cada estat tindrà la seva pròpia legislació, cosa que suposa un greuge comparatiu per a les dones que viuen en estats més conservadors.

El 24 de juny, el Tribunal Suprem dels EUA va deixar els drets bàsics de 166,6 milions de dones sense protecció legal pel que fa a l'avortament

Com bé explica Aleexis McGill Johnson, presidenta de l'organització Planned Parenthood, centrada en la planificació familiar i l'educació sexual, "la sentència del Tribunal Suprem ha dictaminat que la meitat de la població, nosaltres, les dones, no som lliures, no som iguals".

El cristianisme contra les dones lliures

El motiu principal pel qual el Partit Republicà ha estat tan central en l'abolició de la doctrina Roe és el poder polític que representa. Els republicans es defineixen com a persones profundament religioses amb forts valors cristians, i això els permet captar la majoria del vot d'aquesta filiació, una tendència que augmenta com més radicals són les creences religioses dels votants.

Els sis membres del Suprem que han invalidat el precedent són de fe cristiana i han permès que la seva fe influeixi en la seva interpretació de la llei. Però la seva no és l'única creença al país, i no totes les religions opinen el mateix.

Segons la interpretació més extensa de les escriptures islàmiques, fins als 120 dies d'embaràs -uns quatre mesos- el fetus no rep l'ànima i, per tant, no és una persona, possibilitant així l'avortament. I si la vida de la mare es troba en risc, es permet en qualsevol punt de la gestació. Al judaisme, el Talmud afirma que fins al quarantè dia després de la concepció el fetus no és més que aigua. L'assassinat només es pot cometre cap a un ésser humà animat, no un fetus, perquè aquest no es convertirà en persona fins al moment del naixement. Així mateix, la vida de la mare és més important que la del fetus fins al mateix moment del part.

Per tant, prohibir-ho també és un atac a les llibertats religioses de les persones que no són de fe cristiana. I les creences personals no tenen lloc al cos legislatiu. En paraules de la rabina Danya Ruttenberg, del Consell Nacional de Dones Jueves, "se suposa que aquest país és per a persones de totes les religions, inclús les que no la tenen. La

Des que es va aprovar la doctrina Roe, grups antiavortistes s'han manifestat a Washington el dia de l'aniversari de la sentència per demanar-ne l'abolició i la prohibició de l'avortament, com en aquesta ocasió, l'any 2014 / SAUL LOEB

fe dels jutges no hauria de ser rellevant en com està escrita la llei”.

Supremacisme blanc i maternitat forçada

La fe no és l'únic fonament de la decisió del Tribunal Suprem. Un altre es pot trobar en les notes de Samuel Alito a la sentència. Alito, Jutge del Suprem des del 2006, fa referència a teories del segle XVIII i XIX sobre substitució demogràfica que afirmen que la població occidental està sent substituïda culturalment i demogràficament per persones migrades, gràcies a un índex de naixements superior a la població blanca. La teoria ha estat àmpliament rebutjada per racista i està basada en una visió del món no científica. Malgrat això, des de l'inici del segle XXI ha trobat una ferma defensa a l'extrema dreta nord-americana, que ja parlen d'un “genocidi per substitució” i temen un futur controlat per les persones no blanques. De fet, els estats que han prohibit l'avortament de forma total són estats on les dones que se sotmeten al procediment són majoritàriament blanques -un 64% dels avortaments, de mitjana.

Estrelles mediàtiques dels mitjans conservadors com Laura Ingraham o Tucker Carlson parlen d'idees similars en els seus programes, i alguns

membres del Partit Republicà han adoptat la creença, especialment els que busquen guanyar-se el favor de l'expresident Trump. Un exemple és Mary Miller, congressista d'Illinois, que ho ha celebrat com “la victòria històrica de la vida blanca al Tribunal Suprem”.

En un país on les dones de color representen un terç de les usuàries del procediment abortiu, l'anul·lació ataca la seva supervivència i benestar. Sobretot quan tenen tres vegades més possibilitats de morir per complicacions derivades de l'embaràs o el part i una mortalitat infantil cinc punts superior a la mitjana nacional. Tot això sense comptar que els estats conservadors també són els que tenen més dèficit en cobertura sanitària, baixes maternals i paternals més curtes o inexistents i cap subsidi per a les noves mares.

Un nou antic paradigma

A part de les complicacions i morts per avortament insegur, que es disparen als llocs on la llei no els proveeix de cobertura, l'anul·lació pot portar conseqüències no esperades, com l'augment de suïcidis entre gestants que el necessitin i no puguin accedir-hi. Segons les especialistes, també podrien augmentar els feminicidis de dones embarassades

a les mans dels futurs pares si no desitgen el naixement, amb l'afegit que les gestants tenen un 20% més possibilitats de patir violència masclista.

A més, cal pensar en l'avortament espontani. En certs casos, perquè la mare pugui sobreviure, l'única opció és remoure el fetus fallit, però els procediments mèdics i quirúrgics per eliminar-ho són els mateixos que els que s'utilitzen per a un avortament induït.

Plana la incògnita de si es podran continuar fent i si a la nova generació de professionals sanitàries, formada en una realitat post-Roe, se'ls hi ensenyaran o si sabran realitzar-los. Elizabeth Bowers, activista feminista de l'estat d'Indiana afirma que “anul·lar Roe és una condemna potencial a mort per a qualsevol que pugui quedar embarassada. Ara, tot serà menys equitatiu i accessible, i molt més perillós. Molts metges deixaran de fer determinats procediments per por i les dones moriran”.

I no és només el personal sanitari. A alguns estats, les condemnes per avortar estan arribant a les mateixes penes que les d'un assassinat. A l'estat de Texas, fins i tot s'està considerant la possibilitat d'executar les dones que se sotmetin a un procediment abortiu. ●

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA

Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8, Benimaclet (València) larepartidora.org

CORREU+OFICINA GRATUÏT

SomNúvol .coop

♥ Tecnoètic ♥ Cooperatiu
♥ Programari lliure

► Gratuït: correu+oficina 1ast
► 4€/mes: correu1Gb+oficina10Gb
► 35€/mes: oficina multiusuari + 3 correus

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Única cooperativa acreditada com a Servei de Prevenció Aliè.

SePrA sepra.coop

Cures Innovació Comunitat

ERDOGAN, DISPOSAT A RECONCILIAR-SE AMB AL-ASSAD

La situació a Síria condiciona la política d'Ankara, molt pressionada per l'ús polític que l'oposició fa de les refugiades a territori turc

L'anàlisi de Michele Giorgio,
director de la revista 'Pagine Esteri'

Des que el ministre d'Exteriors turc, Mevlüt Çavusoglu, va parlar de la necessitat que Damasc i l'oposició siriana arribin a una solució política i facin una nova constitució, les protestes a la ciutat d'Al-Bab i a la resta de territoris sirians ocupats per Turquia fa temps que duren.

Aquesta és una declaració sense precedents d'Ankara, que després de 2011 havia fet tot el possible per enderrocar Bashar Al-Assad. Turquia ha acollit tres milions de refugiats de la guerra de Síria. També ha finançat i entrenat a una milícia mercenària siriana que utilitza a Líbia i contra la població kurda. A la vegada, ha fet de la província siriana d'Idlib una mena de protectorat a disposició de milícies anti-Assad de tota classe, inclosos gihadistes i de l'entorn d'Al-Qaeda.

Tanmateix, per primer cop, ara planteja una solució que deixaria el president siria al poder. Erdogan està abandonant els "rebels" sirians que l'han servit durant deu anys i a canvi han rebut promeses de tota mena, entre elles l'enderrocament del règim. Al-Assad, però, ha resistit gràcies al suport de Vladímir Putin, aliat i alhora adversari d'Erdogan.

El president siria ha romàs al poder i ha reprès gran part del control sobre el territori. Ankara s'ha adonat que ha perdut la batalla. Així, imitant la política exterior de Putin d'abans de la guerra -amics de tots, enemics de ningú, excepte de Kíev-, Erdogan dona ara la mà a tothom: a antics rivals saudites, als influents Emirats Àrabs Units, a les monarquies del Golf.

També ha restablert relacions plenes amb l'Estat d'Israel, objectiu dels seus atacs durant anys. Davant d'una greu crisi econòmica i la davallada del seu partit, l'AKP, no és cap misteri que el president turc espera recupe-

L'economia turca, l'èxit de la qual va afavorir durant anys la figura del president, està ara en caiguda lliure

rar el consens gràcies als ingressos derivats dels possibles acords amb Israel per portar gas a Europa.

Que Ankara va creuar el Rubicó va quedar clar quan Bülent Orakoglu, columnista del diari *Yeni Safak*, molt proper a Erdogan, va descriure els sirians que protestaven a Azaz, Jarablus i Tell Abyad, ja no com a aliats, sinó com a "individus amb les mans brutes... provocadors expulsats pels crims que havien comès a Turquia i infiltrats pel règim i el PKK".

El mes d'agost, el mateix Erdogan, responent a una pregunta sobre el diàleg amb Síria al seu retorn de la cimera de Lviv, va dir que "el diàleg polític i la diplomàcia entre estats no es podran interrompre mai... Hem de fer més passos amb Síria. Fent-los trencarem amb moltes maniobres a tota la regió".

Es referia no només a l'ajuda dels Estats Units als kurds sirians, sinó també a la coordinació entre Damasc i els mateixos líders de les forces kurdes que va començar després de l'amenaça d'una altra ofensiva kurda a Rojava.

Per la seva banda, a canvi d'un acord amb Ankara, Al-Assad apuja el llistó i vol la retirada total de les forces d'ocupació turques a Síria. Tampoc se sent obligat a reconciliar-se amb l'oposició o amb les milícies armades i finançades per Erdogan.

Putin, després de la cimera a Sotxi amb Erdogan d'inicis d'agost, va demanar a Al-Assad que no s'oposés a una possible cimera amb el líder turc. En una entrevista, el president siria va dir que no descartava una trobada si això havia de portar "resultats favorables a Síria". Al-Assad realment vol un encontre amb Erdogan, sap bé que la reconciliació amb Turquia suposaria una victòria definitiva a favor seu.

Erdogan pretén enderrocar l'autogovern kurd al nord-est de Síria i iniciar la repatriació de refugiats sirians, que molts turcs consideren un llast i podria pesar sobre el resultat del partit d'Erdogan a les eleccions del 18 de juny de 2023. A més, vol una gran "zona de seguretat a la frontera" amb Síria que estigui neta de forces kurdes.

En joc està la supervivència política d'Erdogan. L'economia turca, l'èxit de la qual va afavorir durant anys la figura del president, està ara en caiguda lliure. El ressentiment contra els refugiats s'està disparant i les agressions contra sirians a territori turc són cada cop més freqüents. L'oposició turca defensa des de fa temps que, tan bon punt arribi al poder, "enviarà els sirians cap a casa". Per tant, la normalització amb Al-Assad s'ha tornat gairebé una obligació per Erdogan si vol mantenir la presidència. ●

**Article publicat originalment al mitjà de notícies internacionals Pagine Esteri (@PagineEsteri).*

Una sala de
l'ecomuseu de
les Valls d'Àneu
/ ARXIU PROPI

Empoderament comunitari per mitjà del patrimoni

Els ecomuseus dels Països Catalans reivindiquen més suport per ser més útils a les comunitats locals i no banalitzar els principis d'aquest corrent museològic nascut fa mig segle

Andreu Ausàs

Les relacions entre els museus i el seu entorn no sempre són bones. “Molt sovint, els moviments socials els han associat més amb el turisme i la gentrificació que no pas amb el seu component social i, de fet, moltes vegades s’han prioritzat els grans equipaments amb la idea de convertir les ciutats en grans punts turístics”, explica Xavier Roigé, professor d’Antropologia i Museologia de la Universitat de Barcelona. “Però això només correspon a una petita part de la realitat. La majoria de museus són petits i sobreviuen com poden al servei dels ciutadans”, defensa. Aquesta voluntat de treballar per a les comunitats locals és un dels principis de l’ecomuseologia, un corrent que va néixer els anys setanta, i que aposta per substituir la trilogia “edifici, col·lecció i públic”, pròpia dels museus considerats tradicionals, per treballar amb un “territori, un patrimoni i una comunitat”, segons la definició clàssica d’un dels seus fundadors, Hugues de Varine.

Tot i que és difícil calcular el nombre d’ecomuseus dels Països Catalans, Xavier Roigé assenyala que a Catalunya, el País Valencià i les Illes “és on n’hi ha més de l’Estat espanyol”. A la península Ibèrica, l’ecomuseologia hi arriba a finals dels anys vuitanta, més d’una dècada més tard que a l’Estat francès, on es va gestar. Per fer-nos una idea de la vigència del concepte, el 2012, a l’Estat espanyol hi havia una quarantena d’espais que es definien com a “ecomuseus” i una seixantena més que bevien dels principis de l’ecomuseologia.

A Catalunya, un dels més antics que va adoptar aquesta denominació és l’Ecomuseu de les Valls d’Àneu, al Pallars Sobirà. Inaugurat el 1994 i governat per un consorci d’institucions i entitats, és dirigit per l’antropòleg Jordi Abella des del principi. “L’ecomuseu neix en un moment de grans transformacions, en què desapareix una tradició agrícola i ramadera important, i es veu la necessitat de reivindicar la cultura, el patrimoni i les »

» identitats locals”, explica Abella. “Ens considerem un projecte de desenvolupament local que recupera i gestiona elements patrimonials i els fa servir per elaborar relats que expliquen l’evolució del territori”, apunta el director. Per fer-ho, treballen a partir d’una seu a Esterri d’Àneu (el Pallars Sobirà) i amb diversos edificis històrics, anomenats “radials”, repartits per tota la vall.

“Intentem ser útils a les comunitats locals i respondre a les demandes de cada sector”, continua Abella. Entre les accions de l’ecomuseu, hi ha la recuperació, la conservació i la gestió del patrimoni material i immaterial, l’organització d’exposicions, visites o teatralitzacions en clau contemporània, i la investigació. “Abans de crear qualsevol producte, fem recerca, perquè els relats no siguin recreacions ni idealitzacions. En el cas de l’exposició sobre bruixeria feta amb la Xarxa de Museus de Lleida, Pirineu i Aran, vam fer recerca de memòria oral al territori durant dos anys. Així, amb l’exposició, retornem al territori un coneixement adquirit durant aquest període gràcies a la comunitat”, argumenta. “En altres casos, el que fem és acompanyar sectors locals, com els alumnes de l’escola o el grup de dones d’Esterri, perquè siguin ells els que muntin les exposicions”, afegeix.

D’ecomuseus, n’hi ha de rurals, però també d’urbans i d’industrials. A Castelló d’Empúries, a l’Alt Empordà, el 1995 sor-

A la península Ibèrica, l’ecomuseologia arriba a finals dels anys vuitanta, més d’una dècada més tard del seu naixement

tia a subhasta pública una fàbrica de farina que havia estat un molí fariner en època medieval. L’Ajuntament va decidir comprar-la per fer-hi un ecomuseu. “Si no, avui potser seria un bloc de pisos”, aventura Carme Gilabert, directora de l’Ecomuseu Farinera Castelló d’Empúries. Aquesta iniciativa té la particularitat d’estar especialitzada en la industrialització de la farina, un fet que li ha permès convertir-se en una secció del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya i ser el museu de referència per explicar el sector industrial de la farina a casa nostra. “Això vol dir que exercim una feina més enllà del nostre territori i que gestionem la recerca sobre aquest àmbit a Catalunya”, detalla Gilabert. Tanmateix, aquesta mateixa especialització també n’ha limitat la capacitat per explicar la diversitat del territori i, a diferència de l’Ecomuseu de les Valls d’Àneu, no té un sistema d’equipaments radials repartits per la zona. “La funció d’ecomuseu la fem per mitjà de les exposicions temporals, que en general parlen de Castelló d’Empúries o de la comarca, i de l’Espai EmpordàNA’t, que és un centre d’interpretació dels quatre parcs naturals de l’Alt i el Baix Empordà”, manifesta Gilabert.

Impuls comunitari

Dels tres principis bàsics dels ecomuseus, el que menys s’ha dut a la pràctica és el de vincular les comunitats locals a la ges-

tió de l’equipament. Encara que, en els dos casos esmentats, la societat civil participa en els òrgans de govern, ho fa a través d’institucions públiques que, “per dur a terme les idees revolucionàries dels ecomuseus”, apunta Abella, han de “fer molts equilibris en un marc administratiu complex”. Per Roigé, “tot i que els ecomuseus europeus continuen tenint un fort component social, han perdut bona part de l’esperit reivindicatiu i fins i tot antigovernamental del principi”. Per ell, “qui més segueix avui l’esperit dels primers ecomuseus són els museus de barri (com el de la comunitat llatinoamericana i caribenya de Nova York o el de la comunitat gai de Berlín) i els museus comunitaris dels indígenes d’Amèrica del Sud. Són espais que no tenen, en general, la voluntat d’atreure turistes, i són plataformes reivindicatives antipàtiques al poder. En el cas, fins i tot, d’aquests museus comunitaris, els temes que s’hi exposen els tria la mateixa comunitat”.

Als Països Catalans, molts ecomuseus van ser impulsats per associacions culturals privades, però avui dia la majoria són públics. Això s’explica per les dificultats de subsistència, però també per la “visió negativa que tenen dels museus els moviments socials i perquè els centres cívics, els casals i els ateneus sovint ja inclouen espais expositius i fan aquesta funció”, analitza Roigé. Tot i això, d’iniciatives associatives, també se’n troben. Al barri del Raval de Barcelona s’hi va inaugurar ara fa un any l’Ecomuseu Urbà Gitano (EMUGBA), una iniciativa de l’associació Carabutsí per “conservar el patrimoni de la històrica comunitat gitana que hi ha hagut al Raval i que ha hagut d’anar-se’n a altres barris per culpa de la gentrificació”, explica Sam Garcia, president de l’associació.

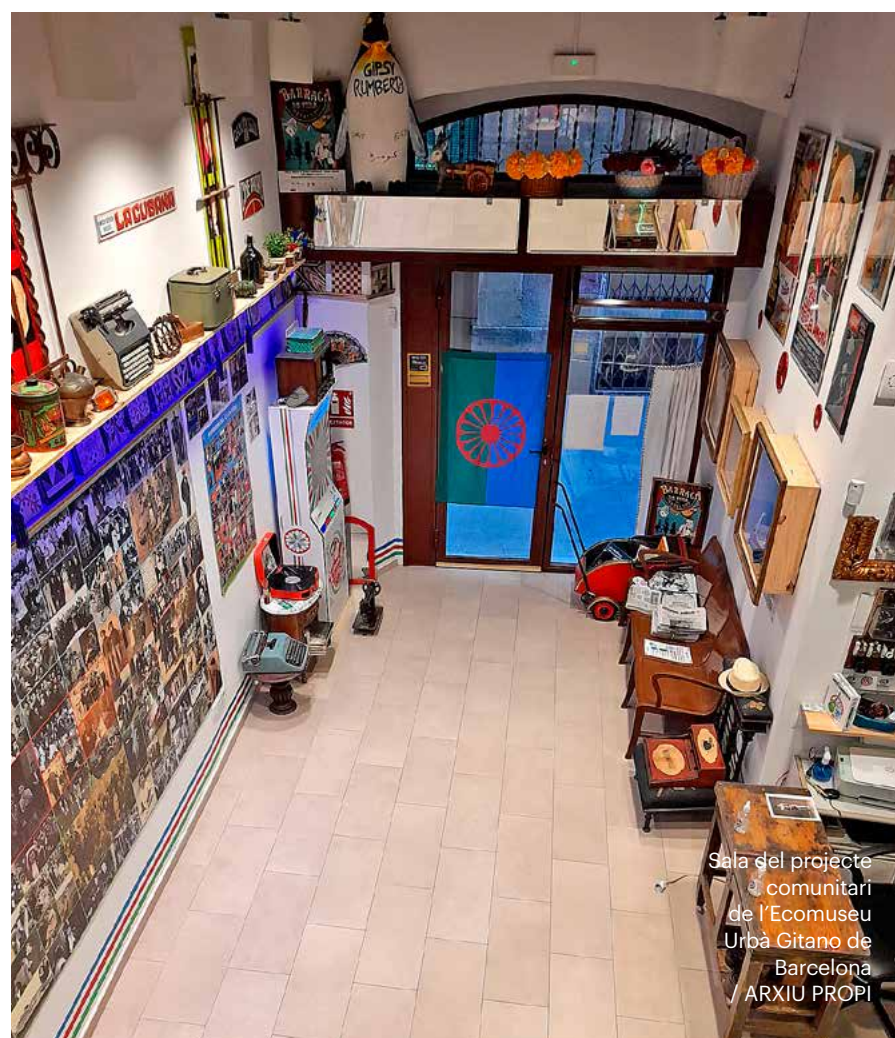

Sala dels
molins de
l'ecomuseu
de la Farinera
(Castelló
d'Empúries)
/ JORDI CASSU

L'EMUGBA parteix de la recerca d'un grup de joves gitanes que van anar casa per casa entrevistant la gent gran i digitalitzant i arxivant les fotografies que els cedien. “És una feina feta des de la mateixa comunitat i l'hem feta a la nostra manera. No som arxivers, però no tenia sentit que la feina no la fes un gitano”, defensa Garcia. D'aquest treball han sorgit 7.000 documents, que serveixen perquè “els mateixos gitanos coneguin la història del seu poble” i perquè “els païos compren- guin la cultura i els valors gitanos”, apunta. L'EMUGBA ofereix activitats de formació d'adults o reforç escolar i “és aleshores quan més gitanos venen”. Malgrat que el lloguer que paguen és un lloguer social, la manca de finançament no els permet tenir cap persona contractada permanentment. “Depenem molt de les subvencions, i jo mateix ara soc aquí treballant, però estic a l'atur”, confessa el director. “Per això, oferim la possibilitat de ser mecenes del projecte i aprofitem els ingressos de les rutes, els tallers o els espectacles que oferim. A través d'aquests espec- tacles, també donem feina a la comunitat gitana”, explica Garcia.

Precarietat generalitzada

La precarietat d'aquests projectes en complica sovint la supervi- vència. A la vall de Vernissa, a la comarca de la Safor, hi va néixer l'any 2006 l'Ecomuseu Vernissa Viu, un projecte del Col·lectiu Vall de Vernissa per “convertir el territori en un ecomuseu i de- mostrar que el turisme i la rajola no eren l'únic model econò- mic possible”, apunta Xavi Ródenas, un dels coordinadors de la iniciativa. “Es tractava de generar coneixement sobre la vall,

Sala del projecte
comunitari
de l'Ecomuseu
Urbà Gitano de
Barcelona
/ ARXIU PROPI

guanyar autoestima i generar economia local per mitjà de visi- tes guiades al patrimoni històric i natural, acords de custòdia del territori, distribució directa de productes agrícoles, cursos o voluntariats”, enumera. El projecte va durar uns set anys i es va anar apagant de mica en mica. “Estàvem esgotats de no rebre cap suport de les administracions valencianes i amb l'ar- ribada del Botànic, que ho hauria fet tot més fàcil, ja estàvem massa cansats”, es lamenta. “Ara per ara l'ecomuseu no fun- ciona, però això no impedeix que pugui renàixer. El Col·lectiu Vall de Vernissa no el dona per mort”, conclou.

Malgrat que aquests projectes poden ser més fidels als pri- mers ecomuseus, perquè els gestionen directament les comu- nitats, la manca de recursos impedeix sovint que puguin ser gaire ambiciosos i acaben depenent de les subvencions. “Tot i que la idea de museu social és molt forta”, apunta Roigé, “els museus han de viure i han de tenir personal”. Però entre les iniciatives públiques, també es fa notar la manca de recursos. “El fet de pertànyer a un ajuntament limita la contractació de personal”, diu Gilabert, que també considera que “el projecte de l'Ecomuseu Farinera ha evolucionat més cap a un museu social que no pas cap a un ecomuseu, però no ha perdut de vista la relació amb el territori”.

Tot i que avui dia no n'hi ha tants, d'ecomuseus, la influència de l'ecomuseologia ha forçat molts espais expositius convenci- onals a definir-se com a museus socials. “De vegades em fa por que s'acabi convertint en una moda”, es lamenta Jordi Abella, que aposta perquè “el país s'hi impliqui i creï una estructura d'equipaments patrimonials, com la de les biblioteques o els arxius, per conservar patrimonis i fer recerca, però també per acompanyar processos i ajudar a definir debats com el dels Jocs Olímpics o la reintroducció de l'os”. “El patrimoni és una part indestruïble de la nostra personalitat cultural com a territori”, defensa, i “tenim l'obligació de preservar-lo per a les generaci- ons futures”, remata Gilabert. Ara bé, per fer-ho, la consigna és clara: com diu Abella, “o demostrem que som útils a la societat o desapareixerem”. ●

malalletra

Celebrar la teva mort

El relat de Bea Ramos

Però no hi ha pressa
no hi ha pressa
que no hi ha res al final
Pau Vallvé

Ens dius adeu als trenta-cinc anys, una nit de pluja mentre ens fas prometre, davant la teva imminent mort, que organitzariem una festa per acomiadar-te. “Res d’actes solemnes, quan mori, agafeu la motxilla i aneu a celebrar la meva mort al nostre racó, cabrons”, ens sentenciaves. Com si res, ens vas demanar muntar una festa per celebrar la teva mort. Celebrar la teva mort, malparida, sense tu.

La casa de la Vall de Ribes estava tan bruta i tan bonica com sempre, les mateixes teranyines i les mateixes ganes de sentir-se viva, almenys durant dos dies. Tot semblava com sempre: l’Oriol immers en els trucs per refredar ràpidament les incomptables begudes; la Mar maleint la fauna silvestre; l’Enric buscant l’encenedor, assegurant que l’hi havíem pres; el Pere, que no sabia ningú on coi s’havia fotut; l’Elna organitzant-nos els àpats i les habitacions, i jo que em mirava a tots com simulàvem actuar, amb les llàgrimes dins la butxaca.

Durant el sopar havíem pactat que ens quedaríem desperts fins a l’albada, rememorant tots els anys que ens pertanyien i revivint les estones que, any rere any, compartíem al nostre racó. El paisatge era el de sempre: la Serra de Montgrony de fons, llaunes buides per tot arreu i tots nosaltres plens d’eufòria provocant la llei de la gravetat.

Tot més o menys igual des de feia més de quinze anys, fins que l’Oriol se’ns va apropar balancejant-se, reclamant la nostra atenció. Mentre intentava repartir mig got de cervesa calenta entre tots, vessant-li per sobre i rient com feia temps no el sentíem riure, ens compartia fent-se el seriós, que no sabia si estàvem celebrant la mort de la S. o la vida. La vida que encara és nostra.

I, de cop, va ser com si apaguessin els llums que cegaven la nostra tristesa i com si la música, amb la que ballàvem fent l’animal fins feia

pocs segons, pertanyés a un poble llunyà, aliè a l’estrall que ens esgavellava des que vas marxar, brètola.

No sé quant temps va passar fins que el silenci es va trencar quan la Mar va confessar que cada matí, des de feia sis mesos, mentre feia el cafè, escoltava el teu últim àudio en el qual taral·lejaves “La vida és ara” d’en Pau Vallvé. I, ai, malparida, t’hauries sentit tan orgullosa de veure en Pere plorant com un nen

petit, confessant que ell ho escolta diverses vegades al dia. Ell, que no plorava mai, i n’havia après amb la teva partida. L’Enric, sense mirar-nos, ens diu que havia deixat la seva parella, que no vol ser pare i que després de la vostra última conversa es va adonar que no, que no podia perdre més el temps en un lloc i amb una persona que volia multiplicar-se amb ell, però que a ell li restava. Que no volia viure mai més en números vermells. L’Elna ens explica que des de sempre la mort la fa reviure, però que de la teva encara no s’ha refet i encara t’envia whatsapps, però, evidentment, no respons. De l’Oriol ja ho sabies tot. Ens explica que, quan et van diagnosticar càncer, vas deixar en David i a partir d’aquell dia us trobàveu i us perdieu a la vegada, que us vau estar estimant en secret fins que la vida us ho va permetre. Que vau viure el que hauríeu d’haver viscut anys enrere, que li havies ofert la possibilitat de fer-vos vostra la possibilitat de desitjar-vos fins que la mort us separés. I que ara, fins d’aquí a un temps, no volia parlar més del tema.

I jo vaig entendre en aquell moment, brètola, perquè insisties a celebrar la teva mort, al cap i a la fi, estàvem celebrant la vida, la que encara és nostra. M’ha quedat clar ben clar, no pateixis, *que no hi ha res al final, que la vida és ara.* ●

/ MARGA FARRÚS

ressenyες

Obrir l'armari dels anys vuitanta

Ferran Riera

Curiosa evolució la del duet barceloní Ginestà. És evident que amb el seu darrer disc han fet un pas endavant, però sembla que l'hagin fet mirant enre, cap al passat. Amb *Suposo que l'amor és això*, els germans Júlia i Pau Serrasolsas han volgut reivindicar el temps de l'adolescència, quan estudiaven a l'institut i vivien les primeres relacions sentimentals. Ho han fet treballant a fons la imatge gràfica del projecte, amb profusió de fotografies i vídeos, i amb un discurs literari sincer, planer i ben fonamentat, que parla de l'innocent descobriment de l'aventura del sexe enmig de diverses al·lusions a la vida quotidiana,

que sovint situen les històries que expliquen en un context oportú. A més, musicalment, han confeccionat el nou repertori amb un vestuari instrumental que han tret d'un vell armari dels anys vuitanta, quan l'electrònica emergia de les discoteques i començava a imposar-se en les tendències més comercials del mercat discogràfic. Els arranjaments de les seves cançons responen a aquestes característiques i alternen diverses varietats, perquè, de vegades, tiren cap al so discotequer més fresc i ballable, i en altres ocasions cauen en el baladisme més escorat cap al romanticisme *cursi*. En definitiva, alternant sofisticació i proximitat. A mig camí d'ambdues tendències es troba la que potser és la peça més encertada del CD, "Avisa'm", mentre que una altra composició destacada de nom força atractiu, "Ara és estiu cada desembre", s'apropa més a la branca dels temes lents. Cal dir, però, que la parella ha definit un disc amb un sentit unidireccional, ben concebut i dissenyat, amb la companyia d'un productor i multiinstrumentista com Cesc Valverde, *Xicu*, a qui atribuïm bona part de la responsabilitat en el resultat final de l'obra, a més d'uns pocs col·laboradors, entre els quals cal assenyalar la guitarrista Andrea Puig. ●

MÚSICA
Suposo que l'amor és això
Ginestà
Kasba Música, 2022

Ser víctima o l'heroi que ens paralitza

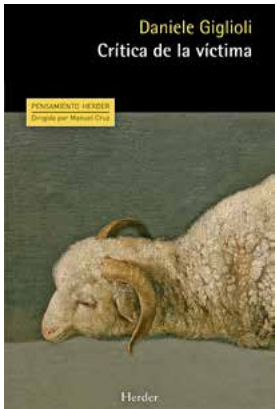
Àlex Romaguera

La víctima és irresponsable. No respon a res ni té la necessitat de justificar-se: és el somni de qualsevol mena de poder". Amb aquesta sentència, aparentment forassenyada, Daniele Giglioli ens alerta del perill que les víctimes es cronifiquin en el seu rol, o dit d'altra manera: que, a força de recrear-se en el passat, adoptin una posició indiscutible que, per asimètrica amb la resta d'individus, exclou qualsevol visió de futur. En un brillant assaig, aquest professor de la Universitat de Bèrgam

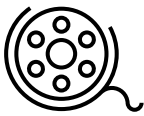
revisa els paranyes del que avui s'anomena "ideologia victimista". Un paradigma propi de la societat contemporània que assigna a qui ha sofert un dany una actitud estàtica i nihilista a causa de la veritat, suposadament irrefutable, que ha hagut d'afrontar. En definitiva, "una forma de vida" encotillada en el drama a la qual Giglioli avantposa la necessitat de buscar elements disruptius, siguin el diàleg o la deliberació col·lectiva, a fi que permeti, a les víctimes que ho desitgin, deixar de ser-ho. ●

ASSAIG
Crítica de la víctima
Daniele Giglioli
Herder Editorial, 2020
130 pàgines

Les portes del darrere de la guerra

CINEMA
Quo vadis, Aida?
Direcció: Jasmina Zbanic
Producció: Deblokada, Coop 99, Digital Cube, Extreme Emotions, Indie Prod, N279 Entertainment, Razor Films, Tordenfilms AS. (2020)
Duració: 104 min

Sergio D'Asensio

Un crit esfereïdor per la pau és el que ressona a *Quo vadis, Aida?* Aquest film bosnià se centra en el genocidi de Srebrenica durant la guerra dels Balcans. Un enfrontament ètnic, entre serbis i bosnians, veïns i companys, nacions i religions. El film s'aguanta amb un guió sòlid, amb ritme, i una producció amb múscul i focalització en el conflicte que vol assenyalar. La pel·lícula ens ensenya amb cruesa, intensitat i honestat la part fosca de les persones, de les guerres d'alliberament, dels nacionalismes. Ens mostra algunes de les portes del darrere de les batalles i dels clarobscur d'organit-

zacions internacionals com l'ONU. I també el nefast tractament dels mitjans de comunicació i de l'enorme poder que té una càmera en la ment del col·lectiu. D'una manera hàbil, la directora ens ensenya alguns aspectes de la condició humana com la ràbia, la por i l'instint de supervivència, amb un exemple d'una confrontació sense sentit -com totes les guerres- de la part més animal i injusta de l'ésser humà. Una història que veiem com es repeteix, un cop i un altre, al llarg dels centennis, com si l'espècie humana estigués sempre abocada a l'autodestrucció per la bandera i les creences. ●

/ JAUME FERRANDO

“No cal un gran control biopolític, som el nostre propi tirà”

Jordi Campabadal Graus

María Paz Aedo, sociòloga

María Paz Aedo és una sociòloga xilena especialitzada des de fa anys en ecologia política i ecofeminisme, coneixements que, tal com ella mateixa explica, posa al servei de les comunitats i pobles en resistència. Aedo treballa des d'una perspectiva posthumanista, és a dir, “intentant sortir del paradigma antropocèntric”. Hem pogut parlar amb ella aprofitant el seu pas per Barcelona, on va arribar convidada per la revista *Soberanía alimentaria*. Al llarg de la conversa sorgeixen diferents conceptes interessants com l'eixam o l'escolta, entesa com a forma de ser en conjunt i també d'observació. “El món que habito és inseparable d'aquest lloc des d'on l'observo”, afirma Aedo.

Quina és la idea hegemònica de la relació entre l'ésser humà i la natura?

En la mirada de la civilització occidental, la natura està subordinada a la racionalitat, situant el que és humà per sobre de la resta d'altres formes d'existència. La idea de superioritat i d'una única realitat situa la natura al nostre servei. Aquesta és la base també del colonialisme. Hi ha “uns” -home, blanc, occidental- i “els altres”. És a dir, tot el que no encaixa i que alhora és salvatge i susceptible de ser sotmès. Això també té el seu correlat al patriarcat o al capitalisme.

Es tracta d'una visió profundament arrelada...

Exacte. És una matriu cultural que es reproduïx contínuament. Això permet que Pablo Casado pugui dir coses com que Espanya va alliberar Llatinoamèrica del canibalisme. És una jerarquia totalment arrelada que situa els “salvats” al servei dels “uns”. Des de les antigues plantacions de cotó fins als conductors d'Uber és la mateixa lògica. El problema d'aquest relat és que està tan ben construït que ho hem après també els subordinats. Ja no cal un gran control biopolític, som el nostre propi tirà.

A Amèrica del Sud s'han plantejat alternatives que subverteixin aquesta lògica?

No s'hi dona com a bandera de lluita enarborada. Aquests debats són més aviat subterranis i als marges. Fins i tot dins de la mateixa esquerra, perquè també som hereves d'una tradició força occidental. El fet és que tenim una dreta tan brutal que, fins i tot sense qüestionar molt profundament el model, només plantejant una certa distribució de la riquesa, ja et titllen de voler ser Veneçuela o Corea del Nord. Ha passat a Xile quan s'ha plantejat la defensa d'una educació pública i de qualitat. A Llatinoamèrica encara estem lluitant per drets

bàsics, perquè vivim en un model que accentua contínuament la desigualtat.

Tanmateix, hi trobem algunes experiències concretes.

D'acord, però convé no caure en la romantització. El fet que hi hagi una comunitat zapatista amb una autonomia els ha costat morts. El mateix pel que fa al poble nasa a Colòmbia o el kurd a Rojava. Aquest camí és sempre molt àrid. M'encantaria parlar d'aquests casos com a exemples d'alternatives construïdes des del costat més lluminós de l'ésser humà, però no és la realitat. Són experiències nascudes arran de molt dolor. Hi han hagut moltes morts i a partir d'aquí han brotat alternatives, perquè la vida és insistent.

A Europa hi ha una tendència a caure en aquesta romantització?

Totalment. A la darrera Trobada Internacional de Dones que Lluïten a Chiapas, una noia europea va qüestionar les zapatistes per beure Coca-Cola. Què és això d'exigir aquesta impecabilitat? Esperem uns models purs i polits que no existeixen. Tota aquesta complexitat d'experiències és

més semblant a un eixam que a un bloc de ciment.

Tot això que hem parlat també enllaça amb el concepte imperant del creixement?

Hi ha molts pobles que consideren que no es pot prendre res de la terra sense aportar-hi alguna cosa a canvi. Es tracta d'una mostra d'agraïment. Tanmateix, al capitalisme ningú paga el compte. Es disposa sota la catifa o als països del sud tot el que fa nosa, i aquest sistema és insostenible. Ens han educat en un model en el qual, si ens va malament, el fracàs és nostre, per no haver estat prou hàbils per aconseguir tot el que ens mostren com a desitjable. Això té molt a veure amb la sensació d'insuficiència constant que genera el capitalisme. ●

“En el capitalisme ningú paga el compte. Es disposa tot el que fa nosa sota la catifa o als països del sud”